

אֵלֵינוּ יְדָרְכֵם שְׁאֵלָה אֶחָד פְּרוֹתֵיכֶם בְּעוֹלָם הָיָה וְהָיָה מִיָּמָיו לְעוֹלָם הַבָּא
וְתִלְמוּד תּוֹרָה בְּנֶגֶד כָּל

לזכר ולעילוי נשמת רבי יהושע השי"ר ריוזמן ז"ל, נלב"ע י' במנחת תשס"ט, תנצ"ב.

בענין

שנים מקרא ואחד תרגום

שנים מקרא ואחד תרגום

- א. "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי, לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום, שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור, מאריכים לו ימיו ושנותיו".
- ב. מחלוקת הראשונים בגדר התקנה לקרוא שמו"ת - האם עניינה כחובת קריאת התורה בכל שבת, או שהיא תקנה כדי שיהא רגיל במה שהציבור קוראים, ונפקא מינה לחיוב קריאת פרשיות יו"ט וד' פרשיות שמו"ת.
- ג. עוד צ"ע אם חיוב שמו"ת הוא מגדרי תלמוד תורה, ונפקא מינה לקריאתו על ידי אָבֵל בימי השבעה.
- ד. זמן קיום המצוה לכתחילה, ובדיעבד. ודין הקובע לכתחילה להשלים שמו"ת אחר השבת, האם יוצא ידי חובתו.
- ה. שבוע שלא יקראו בו פרשת השבוע, משום יום טוב שחל בו - מאימתי מתחיל חיוב קריאת שמו"ת.
- ו. המשלים כמה פרשיות בקריאת שמו"ת, האם עליו לקרוא תחילה הפרשה שהציבור קוראים באותו השבוע.
- ז. פרטי דינים בקריאת שמו"ת: הסדר הנכון בקריאת המקרא והתרגום • הפסק בדיבור באמצע הקריאה • קריאה בטעמים.
- ח. חובת קריאת תרגום ופירוש רש"י, וכיצד ינהג מי שאין סיפק בידו לקרוא גם תרגום וגם פירוש רש"י.
- ט. דברי האריז"ל שאין לקרוא מקרא בלילה. ועל פי זה דנו הפוסקים בענין קריאת שמו"ת, אמירת תהילים או פסוקי ברכה בלילה.

תרומות

שו"ת - סימן כג

הד שן

שאלה: הא דאמרין (ברכות ה, א) לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום, מי מחייב נמי להשלים בכל יו"ב פרשיות שקורין שחרית ומוסף ובשבתות של ארבע פרשיות ג"כ אותן הפרשיות שמוסיפין לקרות או לאו.

תשובה: יראה שלא נהגו להשלים, ואין בידי טעם וראייה כל כך. ואין לדקדק מפרש"י דפי' ישלים אדם פרשיותיו של כל שבת ושבת, משמע דוקא מה שקורין בכל שבתות השנה, דאיכא למימר אורחא דמילתא נקט, וה"ה מה שקורין ביו"ט, דלאו כי רובלא הוא. אמנם נראה קצת ראייה, מהא דכתב בהגה"ה במימוני בשם רבינו שמחה ז"ל וז"ל: אע"פ שעיקר

מצוה כל פרשה ופרשה עם הציבור אם לא עשה כן ישלים כולם בשמיני עצרת שבו גומרים הציבור ובלבד שלא יקדים ולא יאחר יום אחד מן הציבור, ע"כ. מהכא נראה מקדב היום שבו גומרים הציבור חמשה חומשי תורה בכל שנה, משמע דעיקר חובו דאצרכי רבנן להשלים פרשיות עם הציבור, היינו כדי שכל אחד מישראל יקרא לעצמו כל התורה מראש ועד סוף בכל שנה כמו שעושין הציבור, משה צריך לסיים ממש באותו היום שמסיימן בו הציבור דאע"פ שלא קרא כל השנה עמה, אחר גמר מצות אולין בכוליה דוכתא. וכן משמע מלשון הרמב"ן דטעמא הכי הוא, דכתב חז"ל: דאע"פ שכל אדם שומע כל התורה בכל שנה בציבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותו שבת. וכיון

דטעמא דהשלמה הכי הוא, נראה דלא אצרכי רבנן אלא שישלים פרשיות של כל התורה רק פעם אחד בשנה, וא"כ לא צריכין להשלים פרשיות של יו"ט ושל ארבע פרשיות ומוסיפין אחרים והשלימו כל אחת בשבתו. אמנם נראים הדברים דלפי פירוש רבינו חננאל דפליג על רבינו שמחה, כדאיתא בהגה"ה התם ולא מפרש ההיא דרב ביבי בר אבאי בפרשיות דכולה שתא, בהך סברא פליג, דלהיא גירסא ופי' אין טעם השלמה, בשביל שסיים התורה בכל שנה כדפרש"י, אלא אפשר כדי שיהא רגיל במה שהציבור קורין וא"כ היה צריך להשלים פרשיות של יו"ט ומוסיפין לפי טעם זה. ומ"מ אפי' אי הכי הוא מחייב המנהג לדעת אינך גאונים, וקרוך בעיני שלא נהגו רבותינו להשלים.

סי' כג: 1. ב"י ושו"ע (סי' רפ"ה ס"ז) ועי' חשו' כנה"ג (סי' נ"דח). 2. ד"ה ישלים. 3. פ"ג מתפילה אות ש'. 4. עי' מג"א (שם סק"ב). 5. צ"ל הרמב"ם - פ"ג מתפילה הכ"ה. 6. משמע דכל השבוע יכול להשלים וא"צ דדוקא בשבת (עי' תשובה"י - ל"ק (סי' ד') וראב"ן (סי' פ"ח) ודוקא (סי' נ"ג) ואר"י (ח"ב סי' מ"ב) וראב"י (ח"א סי' כ"ב) ושכלי הלקט (סי' ע"ה) והעיתים (עמ' 244) והוא מח' בפוסקים. 7. עי' משי"כ רבינו עוד בפרי"ב (סי' ק"ע) ועי' בלקט ישר (ח"א עמ' 56).

קפג

בית חדש

אורח חיים רפה הלכות שבת

בית יוסף

ה"ר יונה (ד ע"ז ד"ה ופליג) דלהך פירושא אפשר דנפקוקים שאין להם תרגום די שזאמר אותם שני פעמים ואפשר שצריך לומר אותם ג' פעמים ע"ש, והיינו מטעמא דלמנן. מיהו כבר נהגו להתמיר כפירוש רש"י: וצריך לומר דנפירוש רש"י שפדיהם היה כמו בפירוש אפילו עטרו ודינון שאין צהם תרגום צריך לקרותו ג' פעמים בעברי כמו שכתב המוסקפות וה"ר יונה אצל לפירוש רש"י שפדיהם שאין כמו צו אלא ופליג עטרו ודינון שאין צו תרגום ומו ולא וכן הלאה הרא"ש איכא לפרש לשון דר"ל שאין צו תרגום ידוע דהיינו תרגום אונקלוס אלא יש לו תרגום ירושלמי וצריך לומר אותו תרגום אצל בראשון ושעמון אינו צריך אלא צ' פעמים

מקרא ואין כאן אלא פירושא חדא וכן נראה לכאורה בתמלת לשון הרא"ש שכתב ונראה דנקט עטרו ודינון וכי' אלא למנן הקושא שהקשה לפירוש רש"י דרש"י הכי קאמר אע"פ שאין צו תרגום ידוע אלא דנמן לשון ולהך פירושא וכי' ומכל מקום נהגו להתמיר כפירוש רש"י שכתב הרא"ש בסוף לשון מנצח להדיא דתמיר פירוש יונה ופליג:

ב מצוה מן המובחר וכו'. מלשון רמיו משמע דאחא להוליא דלמחר האכילה אינו מזה מן המונח אלא בעבר שנת נמי הו' מזה מן המונח, אלא במדרי פ"ק דברכות (סי' יח) וכן בסוף הלכות מוזה (סי' תתקס"ח) משמע דבעבר שנת וכל שכן מקודם אינו מזה מן המונח אלא דוקא בשנת בצוקר וקודם אכילה דלאותה שנה משלימין הציבור ומזה מן המונח להשלים עם הציבור דוקא [ט] לא מלפניו ולא מלאחרי:

[ג] וכל השבוע מיום ראשון ואילך חשוב עם הציבור וכו'. כן כתב שם המוסקפות (ח: ד"ה יתלים) והרא"ש (שם):

[ד] מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל וכו'. כן כתב שם המוסקפות והרא"ש מדלמנן במדקש שזה רבי

כוונת התרגום אלא שייבין הענין [ד] אבל אם קורא בשאר לעז לא: [ג] וכל השבוע מיום ראשון ואילך (א) חשוב עם הציבור כיון שמתחילין הפרשה ביום שבת במנחה: [ד] ומצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת ואם לא השלים אותה קודם אכילה ישלים אחר אכילה קודם המנחה [ה] אבל משם ואילך כיון שמתחילין אחרת עבר זמנה של זאת:

זהו הוא נמכילת פרשם נא אל פרעה והיה כי יאמרו אליהם בניכם וכו' (ח' ז') דברים נזה רבי אה נני וואחד מהם אל תאכלו בשבת עד שמקראו הפרשה. וראימי המדקקים שמתחילים לקרותה בערב שבת וצוה"ק אחרת עבר זמנה ש' זאת. כן כתב הכל צו (סי' לו, נ"ג) בשם הר"פ (הגהותיו למש"ן קטן סי' קפד). והגהות כתב בער רביעי בשבת כדלמנן (פסחים ק). ומהדרי בסוף הלכות מוזה (סי' תתקס"ח) כתב שמי הסברות: וכתבו עוד ההגהות (שם) בשם רמיו שמה שאל לא השלים פרשיותיו עם הציבור ישלים ביום שמיני ע"ה. שצו גומרים הציבור וכתבו עוד שהעושין כדכינו שמה צריכין לחזור שנים מקרא ואחד תרגום ע"כ (ג). ופשוט הוא אלא שכתב כן לאפוקי ממנהג העולם שקורין ביום שמיני עצרת כל התורה פעם אחת מקרא לנד:

[ה] כתב המדרי צ"ק דברכות (סי' יט) כתוב נאור וזו (ח"א ה' ק"ש סי' יא) ראימי מורי רבינו יהודה סקיד ומה"ר אברהם שני קורין שנים מקרא ואחד תרגום בשבת קריאת המורה משום דנאורו ענין עסיק וכן כתב הכל צו צמין כ' (י"א): וכבר כתבתי צמין (קמ"ד) [קמ"ו] (ד"ה כמו במדרי) שאל"פ שיש מולקין דבר הכי נקטינן:

[ו] כתב המדרי שם והגהות פרק י"ג מהלכות תפלה (שם) בשם אור וזו (סי' יט) ששלמתי מנוקות אין צריכין לחזור ולקרות הפרשה בשבת שהרי השלימו. בשעה הראויה להשלמה וכן כתוב בהגהות אשכנזי שם וזה בכלל מה שכתב רבינו שכל השבוע חשוב עם הציבור:

[א] כתוב בהגהות פרק י"ג מהלכות תפלה (שם) בשם ראב"ן (סי' פח) דהא דלמנן לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור איירי ביחיד הדר בצ"ק שאין צו מנין לקרות המורה לצ"ק לכוין השעה שהציבור קורין צמין הכנסת יקרא גס הוא ביחיד שנים מקרא ואחד תרגום אלא אם הוא בעיר שיש בה מנין ושומע הפרשה משלים לצור שזו אינו צריך להשלים ונמנו דכינון שם בהגהות וכן דעת הפוסקים שמתו דגריהם וכן כתב שם הרמב"ם (ה"ה) דהוא ח"ל אע"פ שאדם שומע כל המורה כולה בכל שנה מציור חייב לקרות לעצמו בכל שבת ושבת סדר של אותה שנת שנים מקרא ואחד תרגום:

[ז] כתב מה"ר ישראל בנחמיו (תרום השן ח"ג) סימן ק"ע דדוקא פרשת השבת חייב להשלים אלא אין צריך לקרות פרשת יום קודש וכן כתב בתרומת הדשן (ח"א) סימן כ"ג ואע"פ שכתב דלפירוש רבינו חננאל אפשר שטעם שחייב להשלים פרשיותיו כדי שיהא רגיל במה שהציבור קורין ואם כן היה צריך להשלים פרשיות של יום טוב ומוסיפין כבר כתב דלשאר גאונים אין צריך ושקרו בעיניו שלא נהגו רבותינו להשלים וכן עמא דבר:

דרכי משה

רפה (א) ומשמע במדרי פרק קמא דברכות (סי' יח) ופ"ק דחולין [ז] דאף משעה שהתחילו לקרות הפרשה במנחה בשבת [ז] וכן הוא בהגהות מיימוניות פרק י"ג דתפלה (אות ש). ובכל בו (סי' לו, לח ע"ג) כתב דלא יצא או מאחר שקראו אותו היום פרשה שעברה: **(ב) ובאור** וזו (ה'ל' שבת סי' מב) כתב דנהגים להשלימה קודם כניסה לבית הכנסת שחרית בשבת: **(ג) ובאבודרהם** (סדר ליל הושענא ובה ע' רצח) כתב דטוב להשלימה שנים מקרא ואחד תרגום בעשרת ימי תשובה:

הגהות והערות

[ז] פ"ס וצ"ל יובהלכות קטנות סוף ה'ל' מוזה" (סי' תתקס"ח): **[ז] עיין** במשנה ברורה בשער הציין אות י"ב שכתב כן גם בדעת החו"ס והרא"ש, אבל בבאור מהרי"א אבותב כאן למד בדעת הרא"ש והטור שאין להתחיל לכתולה רק ביום ראשון עיי"ש: **[ח]** כן כתוב בשבילי הלקט סו"ס ע"ה ובספר התניא סי' ט"ז, אמנם לפנינו במכילתא שם ליתא, ומדרש זה הובא בחזקת אליהו שכתבסי' ראשית חכמה ריש שער ששה: **[ח"א] פ"ש** וזה משמע דישלים רק ביום

רַפָּה לְקַרְא הַפְּרָשָׁה שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד תַּרְגּוּם, וְכוּ' ז' סְעִיפִים:

[5] **תרגום.** עין בהיט שָׁמַח שִׁמְחוּ לְלוּת אַחַר חֲצוֹת. וְכַתָּב קִבְּיָא לְמַחֲבִי שִׁישׁ שִׁשְׁתָּהּ כֹּן בְּשֵׁם גִּיור הָאֵרִי וְצִיל, וְאִין הֶאֱמַת כֹּן כִּי סְפֹד הַנְּקִינָה סְפֹד מַחֲרִישׁ וְרַעַל מַכְתִּי. וְרַב אֲבִי מַהֲרַח"ב כָּתָב שִׁשְׁתָּהּ הָאֵרִי וְצִיל יוֹנָתָן הַשִּׁישׁ מִכִּי וּמִיָּד אַחֲרֵי חֲמִלְתָּ שְׁחִיתָ הִנֵּה הוֹלֵךְ לִקְרֹא בְּשֵׁם סִיחַ וְקִבְּיָא שְׁמוּרָה. וְעִישׁ בְּמַחֲבִי שְׁאִין לְקָרוֹת שְׁמוּרָה בְּאַשְׁמֹרֶת יוֹם הַשִּׁשִּׁי, כִּי כָתָבוּ גִיורֵי

א (א) לקרות לעצמו בכל שבוע. הינו שלא יקדים לקרות קודם אותו שבוע, וגם לא יאחר, דצריך להשלים פרשיותיו עם הצבור; וכל המשלים פרשיותיו עם הצבור, מאריכין לו ימיו ושנותיו [וגמרא: (ב) שנים מקרא. אבל לא יקרא אחד מקרא ואחד תרגום ויכון לשמע מהשליש-עבור. אלא צריך לקרות ב' פעמים מקרא חוץ מה ששמע מהשליש-עבור, אם לא שקרא אז גס-כן בפיו. ועין במגן-אברהם סעיף-קטן ח שקבת בשם ל'חם-המדות, דבירעבד יוצא פעם אחת כמה ששמע מהשליש-עבור, (ה) ויש אחרונים שמתחמירין אפלו דרעבד. ובענין הקריאה יש דעות בזה בין אחרונים: יש אומרים שיקרא כל פסוק ב' פעמים ויתרגום עליו, ויש אומרים שיקרא כל פרשה ב' פעמים ואחר-כך התרגום, הינו יקרא כל פרשה ויתקח או סתמיה ב' פעמים ואחר-כך התרגום, ובמגן-אברהם ובפשטי-תשובה מצדדים בזה. ויבסר מעשה-רב איתא, ש'שגרו' נגד לומר התרגום אחר כל פרשה ויתקח או סתמיה או אחר קיום שגרא יותר הפסק ענין, ורעבד קמר כצדי ורעבדי קמר עבדי. (ג) מי שהוא בקי בשעם ובנכוחות בעל-פה, טוב לו להקדי לקרות בספר-תורה גופא: (א) ודיכן. ורצה לומר, אף-על-פי שאין כל תרגום,

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַפָּה

וְהָיָה כְּפָרוֹשׁ רִשְׁוִי, (ה) חָשׁוּב כְּמוֹ תַּרְגוּם. יִירָא שְׁמִים יִקְרָא (ו) תַּרְגוּם וְגַם (ג) [א] פָּרוֹשׁ רִשְׁוִי: ג (ז) יָמִים רָאוּזוֹן וְאֵילָף (ח) חָשׁוּב עִם הַעֲבֹר: ד' הַמַּעֲזָה מִן הַמִּבְחָר (ט) שִׁשְׁלִים אוֹתָהּ קִדְּם שִׁיאֲכַל (ד) בְּשֶׁבֶת. וְאֵם לֹא הַשְׁלִים קִדְּם אֲכִילָה וְיִשְׁלִים אַחֵר אֲכִילָה, (י) עַד הַמִּנְחָה, וְיִישׁ אוֹמְרִים

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

אלו המחים, מכאן שמרמזים צדיקין כפרה, וקצבו בשבת שהכל נמצאים כבית הקברות, והיה יום אל לבו (בית יוסף), והביא מהגר"א: **לפי**

תרגום ג פירוש רש"י: הנה כהני ירושלים כתב בשם שמי' שצו לאמור ובוטחו * שהפרש מוציל יותר מן התרגום, והואכן נראה שכן בפרדסי והנהגת מימוני בקרבן יא מהלכות הפסח, וכתב הבית יוסף על זה וזה לשונו: מיהו, כתבו ונתנוהו דאין נראה לר"י, ורב עמקם ורב נטוראני שכתבו שהתרגום הזה מפני שנתן בסני, עד כאן, ור"י שמים יצא את כלם ונקרא תרגום וגם פירוש רש"י, ודוקא כפאן לשון הבית יוסף, והנה המרחק והטופסות ונראה שר"י ראה דסבירא לו שדוקא לשון לעז, שאין פירוש מספיק, גרביא מהתרגום, אבל פירוש התורה שמקורו את הענין והפלות (ועל-פי' סודות לשון חז"ל) יקמו פירוש רש"י, לא גרביא מהתרגום. ובסמי' רב נקראי להקצבן שם שחשם שר' אהרן תבוא וקאי רבן אשלתן לעז לחוד, וברוך השם שמצאנו בן הכהן בהנהגת מימוני, כשהעמיק דברי הסמי' כתב וזה לשונו: גם כן מפרשים דאשר הניח לעז, לא נראה לר"י (וכי, משמע דרבן אשלתן פליגי, ורב נטוראני אקשר דמודי כזה, והפרשו ששקשרו את השם יותר מהתרגום חשבי טפי מהתרגום אף שנתן בסני, ופקלא, שהלא הבית יוסף כענינו ודאיה הנהגת מימוני, ואמאי כתב הבית יוסף בשם הנהגת דאין נראה לר"י, הלא הרי"א לא קאי רק על לשון לעז? ונאמלי פיה שכתב הבית יוסף דאין נראה לר"י, הוא רק שגרא ודלענא והתנהגות מימוני נקט, ונקנתו רב, ובקצבו ורב נטוראני, והביקרי לא להבית יוסף ולקרבן עמקם ורב נטוראני שכתבו והתרגום הזה מפני שנתן בסני, אם כי' מפילא דאשר צדיקם כפאן פירוש שבעולם, אף שהסמי' לא משמע כפאן חסידא מהתרגום, דאין לו פוסק מפרש שסביר מהתרגום חסידו טפי מפרש רש"י, ומכל מקום נראה לדניא לנהג כהבית יוסף, דאף שפרש רש"י מפרש את הענין יותר מהתרגום, אבל מפרש שיש פסוק תבוא וגם כמה פסוקים שאין עליהם פירוש של רש"י, ואם יסביר לא נראה לו שם יא אתם המרחיק, וכדן, והתרגום מפרש כל פסוק וזה כזה: * קדם **ישאכל**, מהקרא אברהם הכיב דעות: ומפני הנהגת שמע דלכתחלה יושלים כערכי שבת, ורבן כשהיה אוטם יושלים בשבת, והבית יוסף ומגיד משימים שמע דלכתחלה יחליל לעכריש'ת וירשלים בשבת. וצין מי שהתנה בשבת כדורה בשם רבינו דודו המגיד רבנו יונה והגר"א: * יושלים אחר אכילה, ומה שצוה רבי שיגמרו הפרשה קדם הסעודה הוא רק משום

הצבור. כמה אחרונים פתבו (י) דמן המבחר הוא לקרונה בערב שבת, ועין בשערי תשובה. ובספר משה יהודה פתב דאם הוא קורא מתחלת השבוע והלאה הוא גס'ין בכלל מצוה מן המבחר, וכמו שכתב בבית יוסף, דמוכח בן מידברי הרמב"ם, וכן בספר מעשה רב פתב בהנהגה הגר"א שהיה נוהג תפך אחר התפלה בכל יום לקרא מקצת ממסורה שנים מקרא ואחד תרגום ומסיים בערב שבת: **ד** (ט) שישליו אותה וכו'. וכדאיתא במדרש, שצוה רבי את בניו: אל תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו את כל הפרשה: ומכל מקום פשוט (יד) דאין לעכב מחמת זה האכילה עד אחר חצות, וכדלקמן בסיומ רפח, דזהו רק מצוה שכלמא. ולכתחלה מנהגן אם לא קרא שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת, ולקשיים בשבת במוקד ולקרא תפוח תרגום מקרא ואחד תרגום קדם הליכה לבית הכנסת וכן אימא באור ורעו ריש הלכות שבת וכן מוכח מתלמודינו רבנו יונה ריש ברכות, עין שם: (י) **על המנהגה.** דמנהגה למעלה מחילין הצבור לקרות פרשת שבוע ראש:

[illegible]

(יא) **עַד רִבְעִי בַשָּׁבָת, יִהְיֶה אֹמְקָרִים** (ה) **עַד שְׁמִינִי עֲצֶרֶת** (דהינן בשמחת תורה (יג) **שָׁעוֹ בְּשִׁלְמִים הַצְּבוֹר**):
ה' יִסְכּוֹל לִקְרוֹת הַיְּהוּדִים שָׁנִים מְקָרָא וְאָחָד מְרָגֻס (יד) ***בְּשַׁעֲתָא קְרִיאַת (ו) הַתּוֹרָה (טו) וְעַיִן לְעִיל**
סִמּוֹן קָמֹר: (ז) **מַלְמַדִּי (ח) תִּינוּקוֹת (יז) אֵין צְרִיכִים לְחַזֵּר וּלְקַרְוֹת הַפְּרָשָׁה בַּשָּׁבָת**: ז (יח) **יֵאָיִן צִרְיָה**
לְקָרוֹת (ט) **פְּרָשַׁת יוֹם-טוֹב**: הגה וכן אין צורך לקרות ההפטרה (מדרכי תורה), ומכל מקום (ש) **נִבְגָּה לְקָרוֹת**
(ט) הַהִפְתָּרָה. וּבִשְׁבַת שֶׁל תַּחֲתָהּ יִקְרָא הַפְּתִיחָה (כ) שֶׁל שְׁבַת וְלֹא 'שׁוֹש' (י) אֲשִׁיש' (פסקי מהרא"ם סי' ק"א):
בְּכָל הַיּוֹמִים (כא) **הַיּוֹמִים** (כב) **הַיּוֹמִים** (כג) **הַיּוֹמִים** (כד) **הַיּוֹמִים** (כה) **הַיּוֹמִים** (כו) **הַיּוֹמִים** (כז) **הַיּוֹמִים** (כח) **הַיּוֹמִים** (כט) **הַיּוֹמִים** (ל)

קע ותרומת-הנדשן סימן כג A חוספוט והרא"ש ורבי יונה ריש פרק ד דברכות ורמב"ם בפרק ג מהלכות תפלה ב ברכות כ"ח פרבי יוחנן ורבי יהושע בן-לוי

בַּת־בֶּשֶׁם הָרִבִּיז׃ הַתְּשׁוּבָה ד״פ: אִם שָׁמַע שְׁמִירַת מֵאֹרָא אֶפְלוּ בִּלְאֵי נֶצַח, וּבְלִבֵּי
שִׁשְׁוֹן לִשְׁמַע מִלֵּה מִלֵּה, עֵינֵי: [ח] פִּרְשׁוּ יו״ט. עַן הַיֵּשׁׁ, וְעַן כְּבִרִי׃, כֶּחֶב בֶּשֶׁם
הַיֵּשׁׁ יִלְ, כִּיֹּם הוֹשַׁעֲנָא רַבָּא יִקְרָא תַּחַת הַהֲרָבָה שְׁמִירַת; וּבִשְׁמֵן מִקְרִי׃ וּמִתָּא
הַתְּשׁוּבָה כֶּחֶב דְּכִרְוֹל׃ שְׁלִשׁ עֶשְׂרִין ב״י׃ יִשׁׁ׃ יִקְרָאוּן כִּיֹּם הַיֵּשׁׁ, וּמִי אִם קִרְאָה כִּיֹּם שְׁמִינִי
עֲצֻרָה לֹא תִסְדֵּר, הַיֵּשׁׁ׃

בְּאוֹר הַלֵּכָה

וַיְהִי שֶׁדִּלְמָא אָזַב רַב סְעֻדָּת שְׁכַח מִשְׁתַּמֵּיט וְלֹא יִגְמֹר [אָר וּרְעוּ]: * יְכָר לְהִלְרוֹת וּלְפָרְשָׁה וְכוּ'. עַיִן אֲבֵלֵי רֵבָה שְׁכַח בְּהוֹת מַצְוָה מִן תַּפְחֶרֶת. וְעַל אֲדֵלָה הַמְּבַר עֲצֻמּוֹ מִיָּמָן מִן סִדְר דְּמַרְבְּרוֹק דְּכַרְוִי לֹא יִצְעָה בֵּן, וְהוּא מַסְעֵם שְׁהִיבֵי שֶׁם בְּכִיתִי-יֹסֵף דְּכַמָּה רַאשׁוֹנִים חוֹלְקִין עַל זֶה, וְהָיָה דִּיבּוֹל לִסְדֵּם מִי שְׂרוּצָה לְהַקְלֵל עַל מַלְאָכֵי. עַיִן שֶׁ, אָבָל חֲלִילָה וְיִמְאֵה מַצְוָה מִן תַּפְחֶרֶת. וְכֵּה שְׁכַח מִבְּהִי סוּף מִיָּמָן זֶה, נִסְבֵּר אִין שֶׁם יִדְעָה לְהַסְעֵם עַן אֵלֹא יִזְמִינֵא דְכֻנְתָּה מַחֲלֵל רֵבָה הוּא בֵּין אֲדֵלָה לְגַבְרָא. וְעַיִן מִסְתַּצֵּי שְׁכָר תַּפֵּס עַלֵּי בָל וְכֵּה סְפֵר מַחֲלֵל מִרְדְּכִי וְיֹמִסִּף אִין בְּנֹתָה, וְעַיִן מִשְׁכַּתֵּיב בְּמַשְׁנֵה בְּרוּרָה בְּשֶׁם הַשְׁלִיחַ וְהַגְרָא שְׁפוּרְכִי שֶׁשֶׁל לְהוֹרֵא שְׁלֵא בְּעֻצּוֹת שֶׁן: * כִּשְׁעַת קִרְיָאֹת הַתּוֹרָה. עַיִן לְעֵיל בְּסִימָן קָמוּ בְּכַגְרֵא אֲבָרְהָם וְהִתְקַל בְּשֶׁם שְׁכַח בְּשֶׁם הַתְּרִימִית דִּישָׁן, וְעַיִן שֶׁם כְּרוּמִית דִּישָׁן שְׁכַח בְּהִתְקַל מִזֵּיב בְּאוֹר וִירוֹ, וְיִכְבָּאוֹ תִּלְכֵּה שֶׁם תַּנְכּוֹב דְּמָאוֹר וְרַע לֵא מוֹחָב מִיִּדִּי, וְהַבְּנָא וּסְבוּלוֹ לְבִרְיֵי מַדְבִּי הַלְבּוֹ וְהַתְּכַח מִלּוּנֵי שְׁפוּרְכִי. עַיִן אִין דָּאִין אֵלֹא אֵלֵּךְ רֵבָה דְּיִמִּי לְסִפְרוֹתֶיהָ, וְהָיָה דְּרִין לְעֻנְיָהּ. עַיִן שֶׁ, אִין אֵלֵּךְ לְבִדְעַת הָאוֹר וִירוֹ בְּשֶׁם הַרִי' חֲסִיד, אָבָל לִפִּי דַעַת הַשְׁבִּיל לֵקֵט וְהַרִי' אֵלֵּךְ נִסְתַּאֲמָה מִיִּדִּי קוֹה, וְדִבְלָא וְכוּ' צִירִי לְשַׁמֵּר אֲדֵלָה לְשַׁמֵּר אֲדֵלָה סְפִירוֹתָה מִפִּי הַשִּׁי' דְּרָאָה, וְכֵּה שְׁכַחְבֵּי בְּמַשְׁנֵה בְּרוּרָה:

* מיד אחר תפלת השחר. עין בלבושי שרר כסימן זה דמשמע מה, דאף שמהנה תפלת השחר אם זה התפלל בלבוש קטן, ויחזיקו, וכל מקום יותר טוב לתפלת אחר, וזה קרוב מרוב דשבת אומרים בלבוש וזמן התפלה היה בשש, והתפלות הלא הם נגד התרבות. ולי נראה, דלא מבטין אם התפלל בשמירת צבור, בודאי אין נכון שהיה תפלה מהם להתפלל אחר כך מרוב ונאמרו ונאמרו, אי ירדו כלם להפסיק להתקבץ פנים עומת למרוב שבתין. וכן דאי, וכן בראש ברכות רפ"א והשם זה המיד האנושיים להקדים תפלת המערכים אף כי טרם לקצקם שנית, אם לא שלא לקבץ המעשרים וצריך בחזרה בתוך כך, ואפילו אם התפלל גם שמירת ביחוד, שבתין אי לא דאחרי כל כך ד סמך לתפלת, וזה נדע לדמות ענין זה לתפלות. ואחרי התפלה כל כך ממשל מנות ענג שבת, וזה תפלת מבלל לקמן בפרק רפח בקריא האסור להחנות: * ויתר מצד סוף וכו'. ומשמע דעד שיש ומצא

רבה', ואם קרא ביום שמיני עצרת^(א) לא הפסיד [שעית]: (יט) נהגו גייל בה, מה שאין בן הפקדשיות של יום-טוב ששם הסנן הוא הקורא שוקרין בצבור לבר המטרת הסדרה עוד איה פסקים מהמטרת 'שום קורא לעצמו המטרת אין צריך לקרות אלו הפסוקים, (כ) מיום זהוא אובד פקדשיות' קרא המטרה מאד פשוט:

(טו) פֿרֿיִמְגֿוֹדִים, דָּלָא כְּתוּסָתִשְׁתִּי שְׁבֹת: (טז) בִּית־יוֹסֵף: (יז) לְבוּשׁ וְדִבְרֵי כְּחֻדוֹת וְשִׁלְטוֹן־עֲצֵי־שֵׁשִׁים: (יח) מִגְן־אַבְרָהָם: (יט) בִּית־יוֹסֵף קִמְדִי, וְהוּבָא בִּפְנֵי כְּמַצִּית־הַשֶּׁלֶל. וְהִנֵּהנָּה אִם מִשְׁמֵם לְבֹאֲנֶה דְּקִרְוִין רַק שֵׁשׁ אֲשֵׁישׁ, וְצִרִין צִיּוֹן, דְּאִם־כֵּן לְמַה יִּקְרָא לְעִצְמוֹ הַפְּסֻדָּה שֶׁל שְׁבֹת: (כ) הַנְּרִיא, וְכֵן לְסִרְוִי כֻּדָּה מַה שֶׁפִּקֵּק מִהֲגֵן־אַבְרָהָם דְּאִם לֹא יִתּוֹר לְעוֹלָם:

(א) עיין לקמן סימן תרס"ט במשנה ברורה סעיף-קטן ד'.

כך

(ח) **א** שבע שמות מחזרת אפי' בלא אונס יאז ובלבד שיכין לשבע מלה במלה. הדרכו' שם יס' פה"ה. מחזר"ה י. האמנם כבר כתבנו במקום אחר דיותר טוב לאדם להזיק הוא עצמו ולא לשמוך ללאות ע"י אחרים :
ואחד חרש. מש"ו או' א' :

(ד) **ובתב** צ"ל מניח משירים למחן הקדוש ו"ל בשערי סיון שאלח לו המניח למחן הקדוש ו"ל חו"ל והגבש בצינור שאלח קורה הפ' גנים מקרה ואחד חרסום ברה"ק מחמת על החלום לפרוץ עול מעליך והלא יש לך

לסור מאמר רש"א אל תשג תפלק קבע וכו' אבל ליד לקרות
הפרשה בנחת ולהרגיש בדקדוקיה ולתתן אותם ומה שלא חוכל
לתתן עיון במפרשים ע"ל:

בספר חסידים
ובתב כס"ח מ"י ש"א דיקרא האדם שמו"ל לשם מי שחבר
 למען היותו תורת ה' בפרך וכתיב בפרך ובלבד
 לעשותו וכו' וכתיב ולמדנו בני ישראל שיהיה צפיהם ומ"מ
 הקב"ה יאריך ימינו וטובינו ולא יפסדנו על קצלי ענפים והן
 לא ידעו להיוך כל מלאכי ד' ללמדך דא' אחתה פלחין. וכתיב תמים
 מהים עם ה' אלהיו מ"ב כ"ח תמים שקראו ה' י"ל

סימן מ

אם צריך לחזור שנים מקרא

ואחד תרגום בהפרשות

ו' אייר תשל"ב.

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ח נח גאלדשטיין שליט"א.

בדבר אם קריאת שנים מקרא ואחד תרגום הוא גם על הפרשות הנה הדין הוא להשלים פרשיותו עם הצבור שהוא שילמוד כל התורה בכל שנה כמו שתקנו להצבור להשלים בכל שנה כל התורה, ומחמת זה נפסק בש"ע סימן רפ"ה סעיף ו' אין צריך לקרות פרשת יו"ט וא"כ פשוט שה"ה קריאת הפרשות וכל מה שקורין לבד פרשיות השבוע ואע"פ שבתה"ד סימן כ"ג הביא בשם ר"ח טעם אחר כדי שיהיה רגיל במה שהצבור יקראו שלפ"ז יש להצריך לקרא גם קריאת של יו"ט ופרשיות, הוא בעצמו מסק שאין נהגין להשלים אלא פרשיות של שבת כדפסק הש"ע שאין צורך להיחיד לקרותם שנים מקרא ואחד תרגום, ועיין במג"א סק"ב.

והנני ידידו מוקירו ומבכרו.

משה פיינשטיין

אגרות משה - אורח חיים - חלק ה

סימן יז

חיוב קריאת שמות גם לבני תורה

ז' חנוכה תשל"ז

למעלת כבוד הרה"ג מוה"ר יחיאל אברהם וילבר והרה"ג מוה"ר הלל דוד ליטואק שליט"א.

הנה בענין המצוה שמחוייב כל אחד ואחד לקרוא הפרשה בכל שבוע, שנים מקרא ואחד תרגום. וברבותינו, אף מהראשונים (ראה טור אור"ח סי' רפ"ה ובי"ד"ה ואם למד), הוסיפו שצריך ללמוד גם פירוש רש"י שעל כל הפרשה, שנדרש מאד אף אצל הרבה בני תורה.

פשוט וברור כמו שלא נפטר שום אדם מכל מצווה דרבנן, בטענה שעוסק בתורה, כן לא נפטרו אף ממצווה זו. ואדרבה, אף מי שתורתו אומנתו כרשב"י וחבירי, שהיו פטורים מתפילה דרבנן, היו חייבין בקריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. דהא גם זה הוא לימוד תורה, ובחיוב לימוד תורה הא איכא חיוב ללמוד גם מקרא. ואף שסברי התוס' (קידושין ל' ע"א ד"ה לא צריכא, בשם ר"ח) דבלימוד תלמוד בבלי יוצא גם די מקרא, משום שבלולה גם במקרא, ואף להרמב"ם (ה' תלמוד תורה פ"א ה"ב) דלאחר שכבר יודע היטב תורה שבכתב, אינו מחוייב ללמוד מקרא בכל יום, וכ"ש שאינו צריך להשליש זמן, מ"מ הא מחוייב גם להרמב"ם ללמוד באותו זמן תורה שבכתב. וא"כ ברור שקריאת שמות ודאי הוא ממילא בכלל חיובו מעצם תלמוד תורה בכל שבוע. שלימוד זה שיחידו חכמים ללמוד בכל שבוע ודאי הוא חיוב, ולא יוכל ליפטר בלימוד דבר אחר מהתורה. בין בכתב בין בע"פ, לבד המצוה הנוספת שחייב חכמים. וממילא אין פטור מזה אף לאלו שתורתן אומנתן, כרשב"י וחבירי. ובפטר לדורנו שאין אנו יכולין לומר שאנו בקיאים במקרא.

משה פיינשטיין

סימן כ"ב

שנים מקרא ואחד תרגום בשבת של ר' פרשיות

בחיוב קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום, האם בשבת שקורין ארבע פרשיות, חייבים לקרוא גם המפטיר המיוחד, או שהחיוב הוא רק על פרשת השבוע.

וראיתי בשו"ת "דברי משה" סי' י"ב שדן בשאלה שלפנינו, וכתב שאע"פ שמפשט לשון השו"ע והתה"ד משמע שאין צריך לקרוא ד' פרשיות שמות, מ"מ הביא מנהג צדיקים שנהגו לקרוא גם ד' פרשיות, ומצא להם מקור מדברי התה"ד לפי פירוש הר"ח, וציין גם לדעת "לקט יושר" תלמיד התה"ד שכתב שרבו נהג לקרוא שמות גם בד' פרשיות, מכיון שפרשת זכור ופרי' פרה דאורייתא, לכן אגבן קרא בכולהו. עיי"ש. וקצת פלא שאם הזכיר שם את דברי הגה"מ שהבאנו, מדוע לא הביא מקור מדברי ראב"ן המוכחים שם, כמו שכתבנו לעיל. שוב ראיתי ב"אגרות משה" אור"ח ח"ג סי' מ', שנשאל בזה ופסק ע"פ דברי תה"ד הנ"ל שאין צריך לקרוא שמות ד' פרשיות, וציין שם גם לדברי "מגן אברהם" בסק"ב, וכוונתו למ"ש בענין ההפטרות ד' פרשיות. עיי"ש. ומסקנה דמילתא שמעיקר הדין אין חיוב, ומ"מ יש מקורות למהדרים לקרוא שמות גם ד' פרשיות.

סימן לג

א

כ"ה, אור ליום ה' פ' בשלח תשמ"ז לפ"ק. כבוד ידידנו הה"ג ירא ה' רודף תורה ומצוות כש"ת. ר' אברהם יצחק הופמן שליט"א בעיה"ק ירושלים ת"ו.

אחד"ש"ט, ו"ש"ח בכבוד.

הנה כנודו קרא וטעם אלי נלוות שניות ושלישית נענין מיוז שנים מקרא ואחד תרגום בכל שבוע, וע"פ המנהל נש"ס פ"ק דנדרות ונש"ע אור"ח - ונודו כמנהל עושה בזה כי רואים אנו שגני אלד מולולין בזה מאל, וחז"ל הנתינו בזה אריכת ימים, ואם העיקר קריאת התרגום או מספיק פירש"י, או אולי עדיפא פירש"י, או שניס יחידו, כנר מנהל צ"ס של שלמה קידושין פ"ב סי' י"ד דנפתילה נטה דרש"י עדיפא, וכן שכל המפרשים נתנו כח מלכה לפירש"י וכן דעת המ"ג והטור, אלא שר"י ור' עמרם ור' נטורלי כתבו דוקא תרגום, ואונקלוס זוכה שניתן בסיני וכח מהרש"ל דהענין שאלמו דוקא שנים מקרא ואחד תרגום מזה שיש בזה סוד לחז"ל ע"כ כל אלד צריך להשפיל לקיים דכריהם, וכן ישמחל לסיים גם פירש"י ואולי יגיע גם לסוד ה' לירלי, ומלמד מהרש"ל דמי שאין זמן מספיק יקרא פירש"י דוקא ולא תרגום ונראה אין דעת הפוסקים כן, ומן הנסיון דעוד לקרוא כל יום מיוזם השבוע פרשה אחת עם תרגום ופירש"י אם אפשר וכן נהגו הרבה גדולים, ולסיים הפרשה בערש"י או לכה"פ לפני פטרת הנזק ולענין סדר הקריאה אין לנו הכרעה דיוק העולם קוראין פסוק ב' פעמים ואח"כ תרגום ולא כל פרשה ופרשה ואח"כ תרגום, אלא גם דרך זה מונחך לנחמילה. **ומאז** שמעתי מעדות נאמנה נמי שהי' ביחד עם רבני הפוסק חיים ז"ע נחמד מערי פולין כשנסע עוד נעלמו למכור את ספריו הק' - שראה אין הפוסק חיים מעביר הקדלה פסוק ונעל כל פסוק תרגום פירש"י, וכן רמז"ו - ולא הפסוק כדיוצור עד שפסוק כולו נשמר דמלא.

הרני דו"ש בירידות, מצפה לרחמי שמים.

תשובות חלק א - אורח חיים והנהגות

סימן רפא

חובת לימוד שנים מקרא ואחד תרגום

והסכמתי לבעל תשובה אחד כאן שמצותו לקרוא שנים מקרא, ויקרא התרגום אנגלי, כיון שאינו מבין כלל רש"י ותרגום, שאף לפוסקים להתרגום יש לו מעלה שניתן בסיני (עי' ב"י סי' רפ"ה) מ"מ כ"ז הוא כשמבין התרגום לכה"פ מעט אבל כשאינו מבין כלל מוטב שיקרא פירש"י או תרגום ללשון לעז, רק הזהירות לקרוא מתרגום מוסמך מת"ח שפירשו היטב ענין התרגום ולא רק לפירוש המילות בלעז אלא ע"פ פירוש התרגום אונקלוס וקדמונים למקרא, ובדאי שלא יקרא תרגום הנכתב ע"י משכילים ר"ל, ובזה דוקא הוא יוצא חובתו.

ועיין היטב ב"מועדים וזמנים" (ח"ו סימן צ"ח) בשם הקדוש הארז"ל, ובמ"א ר"ס רפ"ה, ובכף החיים רפ"ה (ס"ק י"ג) בשם קדושי עליון לקרות שנים מקרא בטעמים, וכן בא"ר ומט"מ, ואם כי נראה שעיקר החיוב בגניות הוא כשיהיה לקרוא מס"ת דוקא, מ"מ נראה שכיון שגניות טעמים ניתנו בסיני וכדאיתא בנדרים לו: מצוה מן המוכרח כל שבוע לקרוא בגניות כנתינתן, (ועיין במה שביארנו בזה במעו"ז ח"ח, (עמוד ק"ו) וכן מבואר בשו"ת חת"ס ח"ו סימן פ"ח, ואף שעיקר החיוב בטעמים הוא בס"ת, הלא הפלוגא שחילק המעלה שנים מקרא ואחד תרגום שבוה זוכה לאריכות ימים וראוי לקיימה בגניות וכמ"ש.

חיוב שנים מקרא ואחד תרגום הוא חיוב מדרבנן ככל חיובים דרבנן כדאיתא בשו"ע ר"ס רפ"ה, ומה עוד שבגמרא (ברכות ח':) מפורש שכרו שמאריכים לו ימיו ושנותיו, והגרא זצ"ל הוזהיר מאד ע"ז, ומה עוד שהזהיר תלמידיו, לא לקרוא בלי להבין, רק המצוה ללמוד ולהבין דוקא, ולכן לדבריו נכון ללמוד כל יום חלק מהסדרה עם תרגום ורש"י ורמב"ן וכדומה, שהיסוד והעיקר הוא ללמוד תורה שבכתב עם פירושה להבין דוקא, ולא כאותם שקורים תרגום בלי להבין, שעיקר חובת תרגום היינו ללמוד עם פירוש החומש להבין, ותרגום יש להוסיף ולומר אף לאלו שאין מבנים ארמית כיון שנמסר מסיני (עיין בביה"ל ד"ה תרגום).

ולענין קטן אם יש חובת חינוך לזה, לכאורה לא גרע מכל המצוות שיש בהן חובת חינוך כשהקטן בביל שש או שבע כל חד לפום חורפיה, כמוש"כ במ"ב סי' ע' סק"ו וברס"י רס"ט, (ועי' גם בחק יעקב סי' תמ"ב סק"ז), ובכ"י סי' קצ"ה ואכמ"ל. אבל אולי יש להקל כאן שעיקר המצוה הוא לא קריאה בעלמא אלא ללמוד ולהבין כמ"ש, ואם כן הזמן לחנכו לא צ"כ מוקדם אלא כשמבין בעצמו ללמוד הפרשה ולהבין, ומי"ג והלאה לא יפטור עצמו בשום אופן, ובעוה"ר מצוי היום כאלו שמזלזלין במצוה זאת וראוי להעיר להם על כך.

גדרי חובת קריאת שנים מקרא ואחד תרגום

נגדר התקנה לקרות שנים מקרא ואחד תרגום

א. גדר חיוב קריאת שמו"ת עניינו **חובת קריאת התורה בצבור בכל שבת ושבת**, כמ"ש הרמב"ם [פ"ג מהל' תפילה הכ"ה] וז"ל: **אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה בכל שבת בצבור, חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבו סדר של אותה שבת שנים מקרא ואחד תרגום, ע"כ**. וכ"ה בשו"ע [רפ"ה, א']. פירוש: **דס"ד** דהיות ושומע קרה"ת בכל שבת פטור, קמ"ל דחייב גם לקרות בעצמו.

וכן מבואר בב"י שהביא מהראב"ן דס"ל דתקנת חז"ל להשלים פרשיותיו עם הציבור איירי ביחיד הדר במקום שאין בו קרה"ת, אבל אם שומע קרה"ת אי"צ לקרות בעצמו. וכתב עלה הב"י דדעת הפוסקים שסתמו בזה משמע לא כך, וכ"כ הרמב"ם אע"פ שאדם שומע כה"ת כולה וכי חייב לקרות לעצמו, עכ"ל.

הרי קמן שיטת הראב"ן דשמיעת קרה"ת בציבור פטרת מחיוב שמו"ת. ומאידך לשון הרמב"ם **מקוון לדחות שיטה זו** דאע"פ ששומע כה"ת מ"מ חייב לקרות בעצמו, וגם לשי' הרמב"ם מסתברא דלא פליגי לגמרי דאין שייכות בין הנך תרי מילי, רק דס"ל דהתקנה לקרות בעצמו ולשמוע וכמ"ש גם בספר החינוך.

ואין לומר דגדר חיוב לקרות הפרשה **כדי שיהא רגיל במה שהצבור קורין**, דאם כן הו"ל לחיוב לקרות בכל יו"ט את פרשת המועד שמו"ת, ואילו דעת הגאונים והראשונים דאין צריך לקרות שמו"ת רק פרשיות שקורין בשבת, וכבר העיר בזה בתרומת הדשן - הובא בב"י [סוסי"ר רפ"ה].

וכתב הלבוש דיסוד החיוב לקרות שמו"ת **כדי שיהא בקי בתורה**, ולפ"ז הוא חיוב מדרבנן שתקנו כדי שיהא בקי בתורה לקרות. וכן הוא מפורש בל' החינוך בהקדמתו, ועיי"ש דמבואר בדבריו כי חיוב קריאת שמו"ת ענינו כקרה"ת בציבור, ושניהם יחד יסודם בתקנת חז"ל **כדי שידע כל אחד את התורה והמצוות**. וכן מבואר בחינוך הטעם דלא סגי בשמיעת קרה"ת בציבור, אלא חייבו לקרותו כל אחד בביתו "כדי שישכיל בדברים יותר בקרות אותה בביתו", כלומר בשמיעת קרה"ת אינו יכול להתבונן במה שמע, משא"כ בקרותו בביתו יכול להתבונן בדברים.

שבת שלא יקרא בה פרשת שבוע [משום שיו"ט חל בשבת] מאימתי יקיים שמו"ת

ב. יש לעיין האם אפשר לקיים שמו"ת בימי השבוע שבאים אחר שקראו בתורה במנחה בשבת שעברה את הפרשה הבאה [לפי סדר פרשיות התורה], אולם בשבת הקרובה לא יקראו אותה פרשה מחמת יו"ט שחל באותה שבת וקורין בקריאה השייכת לאותו מועד. האם אפשר להשלים שמו"ת מיום ראשון שאחר השבת כיון שכבר התחיל הציבור בקריאת הפרשה בשבת במנחה, או דילמא קריאת שמו"ת בימי השבוע מועילה רק כשבשבת הסמוכה יקראו בציבור אותה פרשה.

שאלה זו מצויה בכמה אופנים כדלהלן:

[א] יו"ט א' דראש השנה שחל בשבת, ובשבת [פי' וילך] קראו במנחה בשבת מפרשת האזינו, האם אפשר להתחיל לקרוא פרשת האזינו שמו"ת מיום ראשון [שאחר שבת פרשת וילך], אע"פ שבשבת הבאה לא יקראו פרשת האזינו, שהרי ר"ה חל בשבת וקורין מענינו של יום.

[ב] פרשת וזאת הברכה קורין במנחה בשבת שובה [פרשת האזינו], האם אפשר להתחיל ביום ראשון לקרוא שמו"ת מפרשת וזאת הברכה, אע"פ שבשבת הבאה לא יקראו וזאת הברכה דהוי שבת חוה"מ סוכות וקורין מענינו של יום.

[ג] פרשת השבוע שקורין במנחה בשבת - בשבת הגדול [שבת שלפני פסח], האם אפשר להתחיל ביום ראשון לקרוא שמו"ת מאחר שבשבת הבאה לא יקראו פרשה זו דהוי שבת חוה"מ של פסח [או יו"ט של פסח שחל בשבת], ויקראו מענינו של יום.

[ד] בחג השבועות שחל ביום שישי, בחו"ל שקורין ביו"ט שני [שחל בשבת] מענינו של יום, וא"כ שבת הפסק בין קרה"ת של מנחה בשבת הקודמת לשבת שאחר יו"ט.

והנה יסוד הספק הני"ל בהקדם הגמי' בברכות [ח]. דא"ל ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ולא יאחר כדאמר להו ריב"ל לבני אשלימו פרשיותיכו עם הציבור שמו"ת. וכתבו הראשונים דזמן קריאת שמו"ת כל השבוע, כיון שהתחילו לקרותה במנחה בשבת נקראת עם הציבור [תוס' ורא"ש]. וברבינו יונה שם הוסיף וז"ל: אבל אין לו להקדים משבוע זה לשני שבועות או לשלשה וכי' עיי"ש.

והנלקו הראשונים אם אפשר לקיים קריאת שמו"ת כבר ממנחה בשבת, או רק מיום ראשון, אע"פ דכבר במנחה בשבת קורין את הפרשה הבאה - כתב הכל בו [סי' ל"ז] בשם רבינו פרץ, הובא בדרכי משה [סק"א] דכיון שבאותו יום קראו הפרשה שעברה א"א להשלים שמו"ת מהפרשה הבאה. ונראה סברתו דביום שבת גופא נחשב הציבור כעוסק בקריאת היום, ורק מיום ראשון נחשב שהציבור עוסק בקריאת הפרשה הבאה.

אולם סתימת הראשונים שנימקו מ"ט אפשר להשלים מתחילת השבוע משום דמזמן מנחה בשבת קורין בפרשה הבאה נחשב עם הציבור, משמע דממנחה בשבת נחשב כבר זמן קריאה של שבת הבאה, וכך נקט המ"ב [סק"ז], ובשע"ז ס"ק י"ב שכן היא סברת רוב הפוסקים ושיטת הכל בו יחידה הוא עיי"ש.

ולפום ריהטא כיון דנקטינן דמה שקורין את הפרשה הבאה במנחה בשבת זהו הטעם דנחשב כזמן להשלמת שמו"ת, א"כ לכאורה ה"ה בכל הדוגמאות הני"ל הו"ל למינקט דאפשר לקרות שמו"ת, שהרי כבר קראו בתורה את הפרשה הבאה.

אולם מאידך גיסא י"ל איפכא, דשורש כל הדין שאפשר לקרות שמו"ת מיום ראשון או ממנחה בשבת הוא משום דהציבור בשבת הבאה קורין פרשה זו, וכל ימי השבוע נטפלים לשבת ונחשבים כזמן הקריאה של אותה פרשה. אבל כה"ג שיו"ט פלוני חל בשבת ולא יקראו הציבור כלל פרשה זו, מהכ"ת ששבוע זה יחשב זמן לקריאת הפרשה שמו"ת הלא הציבור אינו עוסק בפרשה זו כלל.

ועיין בשו"ת קנה בושם [להגר"מ ברנדסופר, ח"א סי' ט"ז] שדן בשאלה זו [בכל הדוגמאות הני"ל], וצי"ד שאינו יוצא יד"ח עד יום ראשון של אותה שבת שיקרא את הפרשה. וטעמו כיון שמפסיק ביניהם קריאה אחרת אינו מועיל קריאת שבת במנחה ליחשב מחמתו התחלת זמן פרשת השבת הבאה, וראה מהכל בו הני"ל דלא מהני להשלים שמו"ת מן המנחה בשבת כיון שבאותו היום קראו הפרשה שעברה, וכ"ש אם הפסיקו אחר קריאת שבת במנחה בקריאה אחרת, דל"מ מה שקראו כבר הפרשה במנחה בשבת ליחשב מחמתו זמן הפרשה הבאה עיי"ש. ודבריו צ"ע מה שהכריע כן עפ"י הכלבו, והלא הכרעת המ"ב דאין לחוש לכלבו, דהוא יחידהא.

ומסברא היה נראה יותר דאפשר להשלים שמו"ת בכל הדוגמאות הני"ל, משום דיסוד חיוב שמו"ת נתבאר לעיל דענינו כדי שיהיו הכל בקיאין בתורה ולפיכך תיקנו קרה"ת בציבור בכל שבת לפי סדר פרשיותיה, וגם היחיד ישלים פרשיות אלו עם הציבור, ומעתה לפי סדר הפרשיות בתורה הרי הציבור נמצא בקריאת הפרשה הבאה, למשל, לאחר שסיימו קריאת פרשת וילך בשבת שלפני ר"ה, הרי הפרשה שהציבור צריך ללמוד היא פרשת האזינו, וא"כ מ"ל דבמועל בשבת הבאה לא יקראו בציבור כשחל ר"ה בשבת, מ"מ פרשת האזינו היא הפרשה שהציבור עוסק כדי ללמוד את כל התורה כולה, וממילא דין היחיד לקרות שמו"ת מתקיים שפיר בלימוד פרשה זו, שזאת הפרשה שהציבור עומד בה, ולמעשה צריך שאלת חכם.

סיכום הדינים למעשה מתי מתקיימת המצוה לכתחילה

ג. מצינו כמה אופנים בקיום המצוה דשמו"ת, ואע"פ שיש חילוק דרגות במעלתם - מ"מ כולם עדין נכללים תחת ההגדרה של לכתחילה, ויש אופנים דהוי קיום המצוה ביעבד. ואלו הן האופנים דמקיים המצוה לכתחילה:

[א] לקרות שמו"ת בערב שבת, או מתחילת השבוע מחלקם וקורא בכל יום חלק מן הפרשה, ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד - [מ"ב סק"ח].

ובכה"ג דיו"ט חל בשבת דנמצא דקרה"ת דפרשת השבוע נדחת לשבוע הבא, צ"ע אם אפשר לקרוא שמו"ת מיום ראשון שאחר שקראו בשבת במנחה.

[ב] קורא שמו"ת קודם הליכתו בשבת בבוקר לביהמ"ד - [מ"ב סק"ט].

[ג] בליל שבת יכול לקרות שמו"ת, אף לפמ"ש בשם האר"י דאין ללמוד מקרא בלילה, ועיין בברכי יוסף [או"ח סי' א', י"ג] דגם בליל שישי שרי. וראה מש"כ להלן אוד' כ"ט באריכות.

[ד] יכול לקרות בשעת קריאת התורה - [שו"ע סעיף ח'], אולם כתבו האחרונים דבכה"ג יפיד לקרות בלחש מלה במלה עם הש"ץ, שרק באופן זה מותר לכתחילה כיון שמכוין אז לשמוע כל תיבה מן הש"ץ - [מ"ב ס"ק י"ד]. וגם צריך להקפיד לקרותה בלחש כדי שלא להפרע לאנשים אחרים ששומעים עתה קרה"ת.

ויש חולקין שצריך שתוק בשעת קרה"ת ולשמוע כל תיבה מבעל הקורא ולא יוציא בשפתיו כלל. [השל"ה הובא במג"א [סי' קמ"ו, ח'], וכ"ה במעשה רב להגר"א, ובכה"ח [סי' קמ"ו, ט"ז, י"ח] הביא כן מהזו"ק פ"י ויקהל והאר"י ל"ל].

[ד] להשלים קודם אכילת סעודת היום - [עפ"י המדרש, במ"ב סק"ט].

[ה] אם לא השלים קודם האכילה ישלים אחר האכילה עד המנחה - [שו"ע סעיף ד'].
הקובע לכתחילה להשלים שמו"ת אחר השבת, האם עולה לו

ד. יש להסתפק כיון דלכו"ע עיקר התקנה היתה להשלים שמו"ת באותה שבת, ורק ביעבד ס"ל ל"א דמועיל להשלים עד יום רביעי, ולאידך י"א עד שמחת תורה, מה גדר הדין דיכול להשלים בזמנים אלו, האם דמי לדין תשלומין בתפילה דמי שנתרשל בזמנו לא יכול להשלים תפילה שחיסר, ורק מי ששכח להתפלל וכיוצא יכול להשלים, או בכל גווני מהני להשלים עד יום רביעי או עד שמחת תורה, וכדאשכחן למשל במי שלא הביא קרבן חגיגה ביום ראשון דיכול להשלים כל ימי החג גם אם הזיד ולא הקריב בראשון [רמב"ם פ"א מהל' חגיגה ה"ה]. כלומר הנידון היאך העמידו את התקנה שאפשר להשלים שמו"ת אחר שבת.

והנה במשי"כ לדמות דין תשלומין בשמו"ת לדין תשלומין בתפלה, יש להוסיף קצת ראי' דבחיוב קרה"ת בשבת מצינו שיש דין תשלומין כמ"ש הרמ"א [סי' קל"ה, ב'] שאם טבלו קרה"ת בשבת אחת משלימין בשבת שאח"י את הפרשה הקודמת (מלבד פרשת השבוע), ובבה"ל שם הביא ד' הגר"א שדימה לתשלומין תפילה, ולפ"ז הוציא

גדרי חובת קריאת שמו"ת - המישך

שיהי שמו"ת ברציפות. וצ"ע אם מועיל לחזור ולקרות מאחר שכבר יצאו ידי"ח בקריאה הראשונה].

חובת קריאת תרגום ופרש"י

ז. המשנה ברורה [סק"ו] כתב שראוי לנהוג לכל אדם שילמד את הפרשה עם פרש"י לבד התרגום, כי יש כמה פרשיות בתורה ובפרט בחומש ויקרא שאינן להבנים כלל ע"י תרגום אחד. וביאור דבריו: כפי שנתבאר לעיל (אות א') דיסוד תקנת חז"ל בקריאת שמו"ת שיהא בקי בתורה שבכתב כמ"ש הלבוש, והבאנו דכ"מ כבר בספר החינוך בהקדמתו, לכך ראוי שפרשיות שאינו יכול להבנים ע"י קריאת תרגום בלחוד ילמד את הפרשה עם פרש"י ועל ידי זה יזכה לידיעת התורה.

והדברים מפורשים בליקוטי אמרים לחפץ חיים [פיה] וז"ל: ועתה נחזור לענינו אודות ידיעת המקרא, בודאי צריך כל איש ישראל ללמוד בכל שבוע הפרשה ופירושה לפי כח שכלו. ומה שנהגו בכל ישראל לקרוא שמו"ת, היינו משום שע"י יתבונן במקרא ויתן לב להבין, אבל אם לא השיג ידיעה ע"י, מחוייב להתבונן ולדעת ואז יחא נחשב לו שלמד מקרא, דב"ל"א"ה אם לא הבין מה שאמר ומה שלמד לא נחשב ללימוד כלל, עכ"ל.

הרי קמן דיסוד תקנת שמו"ת להשיג ידיעת התורה, וממילא מבואר היטב משי"כ המ"ב כאן דראוי ללמוד הפרשה עם פרש"י לבד התרגום, כי יש פרשיות שלא ישיג פירושם בקריאת התרגום בלבד, ונמצא דלא מקיים תוכן המצוה דשמו"ת.

והנה נחלקו האחרונים במי שאין סיפק בידו לקרוא גם תרגום וגם פרש"י, איזה מהם עדיף. בשי"ש הנ"ל כתב דעדיף לקרות פרש"י, ואילו בשע"ת כאן הביא מהברכי יוסף דעדיף קריאת תרגום. [וכ"כ עוד עפ"י הקבלה].

והנה החפץ חיים במכתבו [משנת תרפ"ט על ההכנות לביאת המשיח ובכלל זה לימוד המקרא] כתב דעדיף פרש"י. אמנם במכתבו שם נימק מפני שהמון העם אינו מבין התרגום, ואינו ראהי שגם מי שמבין התרגום ואין סיפק בידו לקרות את שניהם שיעדיף פרש"י, וצ"ע.

האם לקריאת שמו"ת יש כל גדרי תלמוד תורה [דין שמו"ת באבלות]

ח. אבל ר"ל אסור בד"ת ואף בשבת אסור, משום דתלמוד תורה הוא דבר שבצנעא שנוהג גם בשבת, ואעפ"כ כתב בשו"ע (יו"ד סי' ת"ו) "אבל לחזור הפרשה, כיון שחיוב אדם להשלים פרשיותיו עם הצבור הוא כקורא את שמע ומותר", עכ"ל.

וכתב הדרישה שם בשם המהרש"ל, וז"ל: דאפילו שנים מקרא ואחד תרגום מותר. ובאגודה כתב לאיסור, ונראה להכריע דבחול אסור, ובשבת שרי שהוא זמנו והוא מחובת היום, ע"כ. ומשמע שפירש השו"ע לחזור הפרשה דלא קאי אשמו"ת, שהוצרך לחדש דגם שמו"ת שרי, ודחוק בלי השו"ע, עכ"פ לכונן מותר להשלים שמו"ת. וכך פסק בשו"ע (סק"ד).

וטעם ההיתר כמ"ש השו"ע משום דהוי כקורא את שמע, כלומר אי"ז בגדרי תלמוד תורה שנאסר באבל, רק כקורא את שמע דהרי פרשיות בתורה, ומי"מ שרי באבל כיון שאומרים בתוך תפילתו, ולא בתורת לימוד תורה גרידא, הי"ז חיוב שמו"ת הוא מסדר היום, ואינו בגדרי ת"ת רגילים.

וקצת ראהי לזה מסיפור הדברים ברמב"ם שכתב דינא דשמו"ת בהלכות תפילה (פ"ג הכ"ה), ולא בהלכות תלמוד תורה, משמע דנקבע כפרשיות בתורה שצריך לאומרם בכל יום בתפלתו, כך שמו"ת צריך לקרותו בשבת (או במשך השבוע), ואף דענינו כדי שיהי בקי בתורה כמ"ש הלבוש, מ"מ אין זה בגדרי ת"ת דעלמא

[ונפק"מ שמותר באבילות כמ"ש]. ואכתי צ"ע היאך מתפרשים הדברים עם משי"כ לעיל (אות א') מספר החינוך דמשמע דהוי פרט במצות תלמוד תורה.

ויש לדון האם מותר לאבל לקרות שמו"ת בכל השבוע או הותר רק בשבת. ולכאורה תליא מתי עיקר זמן קיום המצוה בשמו"ת, וכמובא לעיל. וכי"מ הדרישה בשם הרש"ל דרק בשבת הותר "שהיא זמנא" ודו"ק. ואילו המהריק"ש כתב דכל השבוע מותר האבל בשמו"ת, דהא מיום ראשון חשיב עם הציבור, כלומר סברתו דמיום ראשון הוא מעיקר הזמן לצאת חובת שמו"ת, וכדברי המ"ב (רפ"ה סק"ח) בשם המטה יהודה, עיי"ש.

כמו כן דנו הפוסקים האם מותר לאבל לקיים תקנת שמו"ת עם פרש"י. וכתב בבית לחם יהודה לאסור, ואם אינו מבין פירוש הפסוק, יכול לעיין בספר צאנה וראנה בלשון אשכנז וכי"ב מה שנצרך לפשט הפשוט של התיבות, אבל פרש"י שהוא עפ"י רוב כולו דרש אסור. וכ"כ בברכ"י דיקיים שמו"ת עם תרגום, אבל פרש"י שאינו חיוב כללי כמו התרגום לא יקרא בימי אבלו. וכך פסק הגר"א מרגליות ביו"ד שם סעיף י"ח עיי"ש.

אמנם ממשי"כ במכתבו של החפץ חיים [הוזכר לעיל] דפרש"י הוי חיוב גמור, [ועכ"פ אלא שאין מבנים את התרגום], צ"ע אם דברי הברכ"י שייכים האידנא. אמנם לפמ"ש הבית לחם דברשי"י יש דרש ולכן אסירא שידן שפיר אף לדין. ויעוין בספר דברים סופרים על הלי אבילות (סי' תי' ס"ק כ"א) שהביא מלחם הפנים להתיר לימוד פרש"י. וכ"ה מבואר שם מספר קרבן נתנאל וערוה"ש עיי"ש.

הבה"ל דין דדוקא בבטלו קרה"ת בשוגג, אבל אם בטלו במזיד לא יוכלו להשלים ומהפמ"ג הביא שם דגם במזיד איכא תשלומין, עיי"ש.

ומעתה לפמ"ש לעיל (אות א') דדין קרה"ת בציבור וחייב שמו"ת מישך שייכא אהדדי, דדין אחד הוא ללמד את התורה שבכתב וכמשי"כ שם, אי"כ יש מקום לומר דדין תשלומין בשמו"ת הוא רק למי שבטלם בשוגג, עכ"פ לשיטות דכ"ה לדינא בקרה"ת כנ"ל. ומי"מ אכתי יש להסתפק דיתכן וקריאת שמו"ת עד יום רביעי הוא מעיקר זמן קיום המצוה דחשיבא כזמנה בדיעבד ולא בתורת תשלומין כלל. אבל אם הי' מדין תשלומין, אה"נ י"ל דדוקא שוגג יכול להשלים.

ועיין בספר ביורו הלכה [להרב י.א. זילבר, אר"ח ח"ג סי' רפ"ה, ל"א] שדייק מדברי השבלי לקט ותניא רבתי דמשמע דהשלמה עד שית' הוי רק בגדר תשלומין, אמנם אכתי אינו מוכרח דבדין תשלומין דשמו"ת דמי לתשלומין בתפילה, דשפיר יתכן דהכא מהני אפי' במזיד להשלים עד שמחת תורה, כיון דעיקר התקנה כדי שיהא בקי בתורה שבכתב [כמ"ש הלבוש], והקדימו החינוך כנ"ל אות א'), וממילא יתכן וקבעו מעיקרא בדיעבד כל השנה הוא זמן להשלמת קריאתה, כמו שקרה"ת בציבור סדרו לגמור את כה"ת במשך שנה וצ"ע.

סדר קריאת שמו"ת במי שמשלים פרשיות שעברו

ה. הנה בשו"ת מהרש"ם [ח"א סי' רי"ג] מובאת שאלה במי שלא השלים פרשת השבוע שמו"ת עם הציבור ונדחה עד שבת שאח"כ, היאך יסדר עתה קריאת שמו"ת, האם צריך לקרותם לפי הסדר כלומר פרשת שבוע שעבר ואח"כ פרשת השבוע שעומד בו, או צריך להקדים פרשת השבוע שעומד בו. ודן בתחילה מדין תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם, ומסקנת דבריו דבה"כ דאיכא חובת היום ותשלומין, הרי מבואר בט"ז או"ח [סי' ק"ח וסי' תרפ"ד] כה"כ גם בדיעבד לא יצא בהקדים התשלומין אע"י דבקה"ת הקורא למפרע יצא כמ"ש בשו"ע [סי' קל"ז, ג'], מ"מ צריך להקדים חובת היום לתשלומין, ה"ה בקריאת שמו"ת אע"י דאיננה חובה כקריאת התורה, מ"מ מאן דשויה עליה חובה נראה דמקדים חובת היום בכל גווני.

ומבואר בדבריו דגדר השלמת שמו"ת אחר אותה שבת [אחר יום רביעי] דהרי זה בגדר תשלומין, ונפקא מינה לדינא דדין כמו בתפילה מי שהחסיר תפילה אחת ובא להשלים בתפילה הבאה צריך להקדים את התפילה שחייב עתה ורק אח"כ התפילה שהחסיר, דדין תשלומין לבא אחר החיוב, כך גם בקריאת שמו"ת צריך להקדים הפרשה שהוא עיקר זמנה, ורק אח"כ קריאת התשלומין [פרשת שבוע שעבר]. אמנם פשוט דאין סדר ההשלמה בשמו"ת חמור דכבתפלה, דהתם מעכב בדיעבד שאם התפלל התשלומין לפני החיוב הוי ברכה לבטלה, משא"כ בנידון דידן דענינו תלמוד תורה כל הסדר האמור הוא רק לכתחילה.

ואולם יש לדון דצריך להשלים קודם את הפרשה שחסר ואח"כ לקרות את הפרשה שעומד בה, כיון דנתבאר לעיל (אות א') בגדר התקנה דשמו"ת דענינו כקה"ת שבשבת בציבור, והנה בציבור שבטלו קרה"ת של פרשה צריכים להשלימה בשבת הבאה וקורין בסדר כשתובות בתורה מתחלה שבת שעבר ואח"כ פרשה זו (מ"ב סי' קל"ה סק"ח בשם האו"ז). וא"כ יש לומר דה"ה בשמו"ת צריך לקרות כסדר שכתובות בתורה, דז"ל בתר טעמא, שכתב המ"ב שם הטעם שקורין בציבור עפ"י הסדר כי תקנת משרע"ה לקרות פרשיות התורה כדי להשלים העם את המצוות עיי"ש. והאי טעמא שייכא גם בשמו"ת שענינו לידע את התורה ומצוותיה, וכמשי"כ החינוך בהקדמת הספר כמו שהבאנו לעיל (אות א').

מנהגים בשמו"ת דומיא דקריאת התורה בציבור [הפסק באמצע אמירת שמו"ת]

ו. במסכת סופרים [פ"ג, פ"ז] מבואר שאין מפסיקין בקרה"ת בשירת הים ובעשרת הדברות, ובספר יוסף אומץ [סי' תקנ"ט] כתב לענין שמו"ת שלא יפסיק בעשרת הדברות, אף שיש הפסק של פרשה בין דיבור לדיבור.

ובלקט יושר הביא דבקריאת שמו"ת בפרשת בחוקתי אל תפסיק בתוכחה.

והנה כתב המשנה ברורה [סק"ו] וז"ל: אם אפשר לו שלא יפסיק בשמו"ת על שום דבר, הוא טוב ויפה מאד, וכן ראיתי מהמדקדים עושין כן, וכן ראוי לבעל נפש לעשות [כשה"כ בשם סדר היום, וכ"כ שאר אחרונים], עכ"ל. ובשעה"צ הוסיף: נ"ל דזהו בין פרשה לפרשה, אבל באמצע ענינא מן הדין אסור להפסיק וכמו שאמרו חז"ל הפוסק מד"ת ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים, ואפשר שלזה כוון הבה"ט שכתב ואיסור גדול להפסיק בקריאת שמו"ת בדבור, עכ"ל.

ולפ"י דהשעה"צ לכאורה אין חומר בשמו"ת יותר מכל לימוד תורה שאין להפסיק באמצע בדברי שיחה. ומשי"כ שלא להפסיק אף בין פרשה לפרשה, הלא כתב רק בגדר "טוב ויפה מאד", וענינו עפ"י קבלה - עיין בכף החיים [סי' ק"ב].

ובספר הליכות שלמה [פ"ב, ל"ו בהגה"ה] הביא מנהג הגרש"י אוער"ב דבתחילה היה נוהג שלא להפסיק בדיבור במשך כל זמן קריאתה, וכמ"ש במג"א [רפ"ה, י"א]. אבל לימים נתתיישב בדעתו שעדיף טפי להשיב לפונים אליו בשאלות וכדו', שהרי יש בכך גם משום מצות חסד דאורייתא. וכך הורה לשואלים דמותר להפסיק באמצע קריאת שמו"ת לכל מה שמפסיקין מת"ת כגון מצוה עוברת ואפילו באמצע הפרשה עיי"ש [ויש שנהגו להפסיק לענות לשואלים אבל אח"כ חזרו לקרות מהתחלה כדי

באר היטב / או"ח - סימן רל"ח סק"א / אין לקרא מקרא בלילה, האר"י ז"ל:

שער הציון / שם / כתב בבאר היטב שאין לקרא מקרא בלילה, ובפריימגדים משמע דיכול לקרא מקרא. ונראה דאפילו להמחמירין לית בזה איסורא, אלא שלכתחלה יותר טוב ללמוד מקרא ביום. ונובע דבר זה ממה דאיתא במדרש שהיה הקדוש ברוך הוא לומד עם משה מקרא ביום ומשנה בלילה:

שנה ראשונה

פרשת פקודי

בן איש חי

תהלים לשאר המקרא, יעני שם. ויש לסמוך על דכריו בקריאת תהלים אחר חצות לילה וקא. ואם קורא המקרא בלשונות אחרים כדי להתלמד באור המקרא באותו לשון - פשיטא דשרי, וכמו שכתב ה"פנסת הגדולה" בדברתגוס לא שייך לומר "דכרים שבכתב אי אפשר לאמרם בעל-פה". ויעני להרב "ברפ"י וסוף", סימן מט, סעיף קטן א, "חקרי לב", ארחימים, סימן יב.

יעניס" פתב, דעם-הארץ, שאינו יודע לקרות אלא רק תורה שבכתב, שרי לקרות בלילה, עני שם. מיהו נראה, אם יודע לקרות פרק "איהו מקומן" או פתיחת אליהו זכור לטוב, שיש פסוקים באשורית ומגזרים - יקרא אותם, ויחזור אותם כמה פעמים, וזה עדיף מלקרא מקרא.

ובתב הגאון חיד"א ז"ל, ששמע מאדם גדול ומקבל, דיש לחלק בין קריאת

ז אין לקרא מקרא בלילות של חל. והשעם: דהמקרא - בעשיה, והלילה בחינת עשיה, והפל הוא דינין, ואין לעורר דינין, וכמו שכתב רבנו ז"ל בשער המצוות, פרשת ואתחנן, עני שם. מיהו בלילה שבת וליל-יום טוב קורין מקרא, ואין לחוש; וכן בלילה ששי קורין כ"ו פסוקים, ואין חשש; אבל ליל ראש-חודש דינו בענין זה כשאר לילות החל. והגאון חיד"א ז"ל בהשטות ספר "פתח-

והזמנים

סימן יז

ישראל

לא אחר אלא בצפרא עיי"ש, וכעת דאיתי נמי בשו"ת שמע ישראל (סי' ל"ג) דלאחר חצות לילה מותר ללמוד מקרא "ושכן המנהג", וכ"כ עוד שם (בסי' קכ"ה) על פי הוזה"ק דלאחר חצות דינין דלתתא לא אשתכחין, ואם קבלה הוא (המנהג) נקבל, אבל אולי למד ממה שראה המנהג להקל באמירת תהלים (שכזה כתבו להלן שהמנהג להקל) אבל אין ראיה להקל גם בשאר התנ"ך.

(ט) ומדי דברי בו' ע' בס' זכור לאברהם (ח"א) או"ת מערכת לילה סקס"ז) לדקדק

לומר פסוקי ויתן לך לפני סעודת מל"מ, מפני שבלילה אין לומדים מקרא עיי"ש, יוצא מדבריו, א' דאף במוצ"ש אין ללמוד מקרא, ב' דמיהו עד סעודת מל"מ מותר (דעד או עדיין נשאר הארת שבת, והא בשבת מותר ללמוד מקרא אף בלילה), וכ"כ בסידור היעב"ץ משמיה דאביו בעל חכם צבי זצ"ל שאין לומר מקרא במוצ"ש, ובהנ"ל יש לפשוט מה שנשאלתי בנידון ליתן צדקה במוצ"ש, ועבשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' מ"ד) ש"כ עפ"י הוכל"א הנ"ל שהולך בדרך באמצע השבוע שכתבו בכמה ספ"ק שיאמר במוצ"ש שלפניו פ' וישלח שידקדק לאומרו קודם סעודת מל"מ (ויל"ע) מהו לאומרו בתוך סעודת מל"מ כנהוג, אבל יש להעיר ממה שראיתי טעם שאצל הבדלה מקפידים שלא לשפוך מים לכוס של הבדלה משום שבלילה זמן שליטתם ואין לדחות אותם אף שעדיין עומד קודם הבדלה, ואולי שאין לדמות אדרי, וע"ע באחרונים לענין לעשות פדה"ב במוצ"ש, שו"ר בבאה"ט (סי' רצ"ט סק"ד) שלא יאמר שום פסוקים ולא פרשת וישלח במוצ"ש (כנודע מהאריז"ל) רק אם יש לו דרך ליטע או יאמר פ' וישלח (וכ"כ ב' בחסד לאפים שם), ש"מ א' דגם במוצ"ש נוהג הקפידא, ב' שלצורך נסיעה מותר לומר פ' וישלח (ולא הוצרך לומר אחר מל"מ, משמע שמל"מ לא מעלה ולא מוריד בזה).

ובשו"ת מהרשד"ה (סי' כ"ו) ראיתי שבדרך סגולה מותר לומר מקרא בלילה, ועל כן אומרים במוצ"ש פרשת השבוע עיי"ש, מבואר דס"ל נמי בפשטות דגם במוצ"ש אסור (אלא של"י כוונתו כמה ש"כ שאומרים פרשת השבוע) ולפי זה גם אמירת פ' וישלח שפיר דמי, מיהו בעצם סברתו לא קיי"ל כוותיה שהרי מקובל שלא לומר תהלים על חולה לפני חצות אף שאינו אלא דרך תחנון ובקשה.

מיהו צ"ע מהנהוג בכמה מקומות שאומרים תהלים בליל שישי של ימי השובבים שממתינים עד חצות לילה (ואומרים רק לאחר חצות) וצ"ע למה נונשאלתי במי שיש לו יאר-צייט בעש"ק בימות החורף הקצרים שקשה לילך לבקר הקבר בעש"ק ביום, מהו אי שפיר דמי שילכו לבקר הקבר בליל שישי (לפני חצות לילה, ויאמרו אז הפסוקי תהלים כנהוג בימי היאר, צ, ולמנהג הנ"ל צ"ע), ואולי לאו משום דיש קפידא שלא לומר לפני כך, רק דלאחר חצות מוכשר יותר לבקשת רחמים שאו הוא עת רצון כמבואר בשו"ע סי' א', אבל באמת בעת הצורך כגון שיש חולה שפיר דמי.

ממתי המניעה

(ה) נראה דיש להקל לעת ערב ללמוד מקרא (ולומר תהלים וללמוד קבלה) עד זמן צאה"כ ודאי אבל בזמן ביהש"מ מותר, והנהוגין כשיטת ר"ת (במדי דרכון) מותרין עד שיעור הילוך ד' מיל לאחר השקיעה, דהיינו אף בתוך זמן ביהש"מ לר"ת, דספיקן להקל ואמרינן דביהש"מ ש"ס יום הוא, כיון שאין מצד הדין (וע' בדברינו לעיל בס' י"ד דהרכב אחרונים הסכימו נמי להקל לומר נפילת אפים בביהש"מ).

ובפרט לענין אמירת תהלים בלילה נראה דיש להקל עד זמן לילה (לר"ת), דממילא דעת כמה אחרונים להקל באמירת תהלים בלילה כנ"ל, ואף שמנהגינו להחמיר בזה (עכ"פ קודם חצות לילה כנ"ל), אבל עד זמן ד' מיל מהשקיעה נראה דיש להקל.

(ח) ואולי דבכל אופן לעת הצורך יש מקום להקל לאחר חצות, שיש לומר דלאחר חצות אין הקפידא כל כך כמו קודם חצות, והוא לפי מה ש"כ שם בס' אור צדיקים (עמוד העבודה פ"ח) דכלילה עד חצות מדת הדין שולט ודין את הרשעים בגיהנם פי שנים מכיום, ובחצות נשבר כחם ואין להם שליטה, ובבוקר מתעורר חסד גדול יעו"ש נאולי דהאור צדיקים שבכלל מיקל לאחר חצות לשיטתיה הנ"ל אולי, אבל המחמירים גם לאחר חצות הוא מטעם שהלא גם אחר חצות עדיין לא נתעורר מדת החסד, וע' בסה"ק בני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ד') דקודם חצות לילה הוא זמן שליטת החיצונים, ועיקר שליטתם הוא בחצי הראשונה, אבל אחר חצות מתעורר הרצון, אבל אעפ"כ בחינת חסד לאברהם

נחלקין האחרונים בנוגע אמירת תהלים ד"א שגם תהלים אין לומר בלילה, אבל י"א דתהלים אינו בכלל הקפידא נכ"ה דעת הא"א (כוטשאנש, סי' רל"ח) מפני שאינו בכלל מקרא אלא הוי בכלל לימוד נגעים ואהלות, ומותר בלילה עיי"ב, וכן בשו"ת מהרשד"ה (או"ח סי' כ"ו) כ' שאמירת תהלים שאינו בתורת לימוד אלא דרך סגולה ובקשה שרי בלילה עיי"ש, וכ"כ בשו"ת ויחי יעקב (או"ח סי' ס') וכן בשו"ת אור לי (סי' ט'), דכיון שהם שירות ותשבחות אין קפידא, והסכמת רוב הפוסקים להחמיר ולאסור אף אמירת תהלים בלילה כמבואר בדברינו בשו"ת ויברך דוד ח"ג, ובס' זכור לאברהם (סי' י"ג ענף ה') מביא שהרה"ק בעל תולדות אהרן ז"ל הקפיד שאף על חולה לא יאמרו תהלים לפני חצות (שעל מי קבלה אין זה לטובתו) נשוב עלה ברעתי שאולי תהלים עוד חמיר משאר מקרא והוא ממה ש"כ בלבוש (סי' קל"ב ס"א) שידוע לידועי חן שאין זמן תהלה בלילה, עיי"ש שמה"ט אין אומרים אשרי קודם תפלת ערבית כמו שאומרים קודם תפלת שחרית ומנחה, וע' במג"א (סי' ק"ח) אי מותר לומר אשרי קודם תפ"ע אחר תפלת מנחה, ובמ"ב שם (סק"י), עוד יש לעורר דמאחר שאמירת תהלים עיקרו הוא לעורר רחמים ולומר עריצים ולהכריח הקוצים על כן יש קפידא יתירה שלא לומר בלילה דומה להמוכא בדברינו להלן באות י' שאין ליתן צדקה בלילה משום שהוא לעורר מרת הרחמים ואין לעשות פעולה זה בלילה בזמן שמדת הדין שולט, וכן הכאנו להלן באות י"ג שמה"ט אין לומר י"ג מדות של רחמים בלילה.

(ג) בתוב בשער המצות (פ' ואחחון) דבלייל שישי שרי ללמוד מקרא, שיום הששי מכין לשבת והרחמים מתעוררים בו עיי"ש וממילא שכל שכן בליל שבת עצמו דשפיר דמי נובס' יסוד ושורש העבודה (שער הגיוצין) כ' דבלייל חמישי וליל שישי מותר לומר תהלים, ואולי כוונתו להלילה שהוא אחר יום חמישי (דהיינו ליל השייך ליום שישי) וללילה שהוא אחר יום השישי (דהיינו ליל שב"ק), ויש מקום עיון בלשון ס' בן איש חי (ש"א פ' פקודי אות ז') ש"כ דבלייל שישי קורין כ"ו פסוקים ואין חשש, משמע דרק לגבי כ"ו פסוקים אלו (כפי המסודר בחק לישראל), מיהו נראה דלאו דוקא נקט, וכסתימת שאר ספרי המקובלים דלגמרי מותר.

יביע

חלק ו - חלק או"ח - סימן 5

אומר

נשאלתי אם מותר לקרות תהלים בלילה לרשות חולה, או לאשה המקשה לילה, ואם על כל פנים יש להחריף אחר חצות לילה.

(א) תשובה. רבינו הארי"י בשער המצות ס"ר ואחתנן (ירושלים) הרמיה דליה ע"כ כי וזיל: ובבלי ששי תקרא כ"ו סוסקין מן הפרשה עצמה, אבל בשאר לילי השבוע אין ראוי לקרא מקרא, לפי שהמקרא הוא בעשיה, והלילה עצמה הוא בחינת עשיה, והכל הוא דינין, ואין ראוי לעורר הדינין, אבל בבלי ו' כיון שיום ששי מכין לשבת, והרחמים מתעוררים בו, לכן יכולים לקרא מקרא אף בלילה. ע"כ. (וכ"ה בס' נגיד ומצוה דף טו ע"ב).

(ג) ברם לכאורה אכתי קשה ממתני' דיומא (י"ח:), גבי כהן גדול בליל יומה"כ, אם היה חכם דורש, ואם לאו תלמידי חכמים דורשים לפניו, ואם רגיל לקרות קורא, ואם לא קורין לפניו, ובמה קורין לפניו באיוב ובעזרא ובדברי הימים, וזכירה בן קבוטל אומר פעמים הרבה קריתו לפניו בדניאל, ואם יאמר שאין לקרות מקרא בלילה, אמאי אם היה רגיל לקרות קורא, או שקוראים לפניו, הרי אפשר לדרוש לפניו בהלכה ובאגדה בחושב"ע. וראיתי בספר יפה ללב ח"א (ס' רחל סק"ג), שצידד לומר שלא אמרו המקובלים שאין לקרות "מקרא" בלילה, אלא על המשה חומשי תורה, כמ"ש בברכות (ת"ח), ואחנה לך את תורת האבן, אלו עשרת הדברות, והתורה זו מקרא, והמצוה זו משנה, אשר נתבחרו אלו נביאים וכתובים, לחורומו וזו גמרא, מלמד שכולם ניתנו למשה בסניג, אלמא דמקרא היינו המשה חומשי תורה, אבל ג"כ מותר. ע"כ ותמיתני עליו שכן זכר שר מ"ש מן החד"א בשו"ת חיים שאל ח"ב (סי' כה) וזו"ת: והנה הרב הוהיר שלא יקרא מקרא בלילה, והתולכים אחר התורים מנהגי הארי"י אין קורין מקרא אפי' אחר חצות לילה. והמקובל המופלא ח"ק במהרי"ש שרעבי ז"לה היה מפקפק על מה שנהגו בחי' כנסיות לקרות תהלים סמוך ליום, ונתפשט מנהג זה בכל אי"י שיש תבורות לזה, והיה אומר שאולי אין תהלים בכלל זה, ואין ולא ורפיא בידיה, והמקובלים נמנעים מלקרות תהלים בחול.

מלקרות תהלים בלילות החול כל שלא האיר היום. וע"ז להרה"ג ר' יהודה אלטמן בשו"ת מי יהודה (סי' כב), שנשאל, אם מותר לקרות תהלים בלילה בעת צרה, או יש לחוש ל"מש" המקובלים שאין לקרות מקרא בלילה, והשיב שאף שיש סמכין ל"ה המקובלים, מ"מ"ש בתנב"א (פ"ב), יום ליום יביע אומר זה תנ"ך, ולילה לילה יוזה דעת זה משנה, וע"ז בתרגום שיר השירים בפסוק דודי צה ואיום לצורך רבים, ואין זה ענין ללימוד מקרא, והרי אנו אומרים כמה זכר, מ"מ בראה שפותר לומר תהלים דרך תפלה ותחנונים בעת צרה, וכן רבים, ואין זה ענין ללימוד מקרא, והרי אנו אומרים כמה מותרים ב"ש של המנהג, [וכ"ה בגמ' שבתות טו:], וכן שמעתי בכמה קהלות שאומרים לפני מעריב אשרי תמימי דרך וכו' בעת צרה, ולכן לפע"ד שאין כאן בית מחוש, וכ"ש בבין השמשות דשפיר דמי. עכ"ל. וכי"כ ב' בשו"ת ויחי יעקב (תאריח סי' ט), שכל שקורא מומרי תהלים בלילה דרך תפלה, אין בזה שום חשש, וכן מה שקוראים ויתן לך במצו"ש לסימן טוב, ע"ש. וכ"כ להלן הגאון מבוסשתשש באשל אברתם (סי' רלח). ע"ש. ואף דלדין בראה שגבון להחמיר ב"ש בחש"ר רב פעלים ח"ב (סי' ב), שאין לקרות בלילה מומרי ענין ה' ביום צרה לרשות חולה, או למקשה לילה, אע"פ שהוא דרך תהנה ותפלה, כע"ש, מ"מ חזי לאיצטרושי לענין להחמיר ע"כ"פ לאור חצות לילה, שבלא"ה כמה אחרונים העלו להקל, ושכן המנהג. וכן ע"כ למעשה, וגם הלום ראיתי בשו"ת יסכל עברי ח"ד (בקונט' אחרון, ח"א סי' ב, דקד"כ ע"א) שהאריך למעניתו בזה, והשיב על הרה"ג רב פעלים כמ"ש, ונסתייע ג"כ מר' החד"א בקונט' יוסף בסדר הנ"ל שנראה שחזר בו ממה שפקפק ביוסף אומץ בזה, וסמך על העדות שהמקובלים נוהגים להחריף אחר חצות לילה ומעשה רב. ע"ש. וע"ז בשו"ת צ"ח אליהו חלק א' (סי' ב) מ"ש ג"כ להלן בזה. ע"ש. ומסקנא דדינא בהא נחיתאן ובהא מליקאן להחמיר לקרות תהלים אחר חצות לילה בכל לילות החול, וכ"ש לצורך חולה ומקשה לילה, ובבלי שבת וי"ט יש להחמיר לקרות תהלים כל הלילה, ומותר ללמוד תנ"ך עם פירוש רש"י בלילה בין ביחוד בין בצבור. הגלע"ז כתבתי. והיעב"א.

קונטרס בגדרי שנים מקרא ואחד תרגום

קריאת שנים מקרא ואחד תרגום בלילה

נהגו רבים בליל חג שבועות לומר תיקון שבלול מפסוקים בתורה וי"ד. וכן בליל יו"ט מותר וכדמוכח מיומא (י"ח:). שהיו קורין לפני הכה"ג בלילה באיוב ועזרא ודח"י. והטעם דיום זה שבת שבתון מלא רצון ה' (ארה"ח למלבי"ם סי' א' ס"ק ל"ו).

לקרות במוצאי שבת

וראיתי בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' מ"ד) שהוכיח ממסכת סופרים (פ"ד, י"ח) דבמוצאי אפטר לקרות מקרא, דהובא שם מנהג במו"ש בחודש אדר היו קוראים במגילת אסתר, וי"א דבמו"ש לפני פסח קראו שיר השירים, ולפני שבועות קראו ברות עיי"ש, הרי דהיו קוראים במוצאי שבת, ואין לחלק בין תורה שבכתב לנביאים וכתובים, שהרי לפי הארי"ל בלילה יש ללמוד תורה שבע"פ בלבד, וגם לא נביאים וכתובים וכ"ה מרומז בתנא דבי אליהו פ"ב הג"ל. והטעם (שהקילו במו"ש) הובא שם דגם במוצאי נמשכת הארת השבת (עפ"י הארי"ל) עיי"ש.

לקרות בבין השמשות

עוד הובא שם משו"ת מי יהודה דגם לדעת הארי"ל דוקא בלילה יש קפידי בקריאת מקרא, אבל "בין השמשות" לא. ועיין בדעת תורה למהרש"ם (סי' רל"ח) שהעיר מהגמ' בברכות (ד' א' אדם בא מן השדה "בערב" ונכנס לבהכניס "אם רגיל לקרות קורא" ואם רגיל לשנות שונה קורא וי' ומתפלל. הרי דמותר לקרות בתורה שבכתב בערב ע"כ. ועיין דע"כ איידי קודם שהגיע זמן ק"ש, דאל"כ אסור ללמוד שמא יבא"ש [כמ"ש מהגמ' סי' רל"ח, ח']. עיי"ש. ואכתי צ"ב לשון הגמ' אדם בא מן השדה "בערב" וכו'. וי"ל דאיידי בבין השמשות דנקרא ערב ולא לילה, ומכאן ראינו להמבואר דבבין השמשות מותר לקרות בתורה שבכתב.

אולם בלילה עצמו אין להקל "אחר חצות", אעפ"י שמתחיל אז שעת רצון, מ"מ מד' האחרונים שהעתיקו דברי הארי"ל מבואר דכל הלילה אין ראוי לקרות מקרא עיי"ש. וכן משמע קצת ממקור הדין שהקב"ה למד עם משה תורה שבכתב ביום, ותורה שבע"פ בלילה כנ"ל מהמדרש. ואת"ל דאחר חצות שרי ללמוד מקרא הוי מצי ללמוד מקרא גם בלילה מחצות.

מסקנת הדברים למעשה

א. לכתחילה אין לקבוע קריאת שמו"ת בלילות כל ימות השבוע, מלבד בליל שבת וי"א אף בליל שישי ומוצ"ש.
ב. בבין השמשות יש מקילים [ודבר זה מצוי בבני אדם שלומדים שמו"ת בין מנחה למעריב שהוא זמן בין השמשות].
ג. אמנם כ"ז בנוגע לקרות במקרא, אבל לימוד התרגום ורש"י כיון דהוי תורה שבע"פ שפיר שרי אף בלילה. ופשוט דבשעה שלומד פירוש התורה שרי ליה גם לקרות את המקרא, כי עוסק בלימוד תורה שבע"פ, והרי הגמרא מלאה מפסוקים, והלומדה בלילה פשוט דמותר לכתחילה לקרות הפסוקים תוך כדי לימודו.

שאלה: הקוראים שנים מקרא ואחד תרגום בכל ימות השבוע שקורא בכל יום חלק מהפרשה, (כמ"ש במ"ב סק"ח), האם יכולים לעשות כן בלילות [הידון] האם אפשר לקרות תורה שבכתב בלילה וכדלהלן.

תשובה: הבה"ט (בסי' רל"ח סק"ב) בשם הארי"ל כתב: שאין לקרוא מקרא בלילה. מאידך, בפמ"ג (שם במש"ב) כתב: וראוי לשלש בלילה כמו ביום, מקרא ומשנה וגמרא. הרי דלא רק שיותר ללמוד מקרא בלילה, אלא אף ראוי כן לכתחילה. ובמ"ב (סי' רל"ח בשעה"צ סק"א) הביא מחלוקתם, וכתב: ונראה דאפילו להחמירין לית בזה איסורא, אלא שלכתחילה יותר טוב ללמוד מקרא ביום, ונובע ד"ז ממה דאיתא במדרש שהיה הקב"ה לומד עם משה מקרא ביום ומשנה בלילה. והנה ח"ה הביא מקור מהמדרש (בפרקי דר"א פמ"ו, ובמדרש תנחומא פרט"י כי תשא), כ"ה בסידור העי"צ (אחר תפלת מעריב בחשבון מאה ברכות סק"ו). ובבב"י יוסף (סי' רל"ח, ב'), כתב דאין ראייה זו מוכרחת, שהרי כמו שלימוד תורה שבע"פ אפשר ללמוד גם ביום אעפ"י שהקב"ה למד עם משה"ה תורה שבע"פ בלילה, ה"ה אפשר ללמוד תורה שבכתב בלילה אעפ"י שהקב"ה למד עם משה"ה תורה שבכתב ביום. אמנם נזכר שם מקור לדבר] אעפ"י שהבב"י שם דחה הראיה מהמדרש, מכל מקום מסקנתו דלכתחילה לנהוג כהארי"ל כמשי"כ בשאר ספריו, עיין בשו"ת חיים שאל (ח"ב סי' כ"ה) ובשו"ת יוסף אומץ (סי' נ"ד).

ועיין בתנא דבי אליהו (פ"ב) "יום ליום יביע אומר" זו תורה נביאים וכתובים. "ולילה דליה יוזה דעת" זו משנה. משמע דזהו סדר זמן הלימוד דתורה שבכתב ביום דוקא. וכ"ה בתרגום באיכה עה"פ "קומי רוני בלילה" עוסקי משנה בלילה, ובתרגום בשה"ש עה"פ "דודי צה ואדום" עיי"ש.

והנה במשי"כ המייב דאף להחמירין אין זה "איסור", רק הנהגה ראויה "לכתחילה", כ"ה מבואר בלשון הארי"ל (מקור כל הדין) "אין ראוי לקרוא מקרא בלילה (העתיקתו בשו"ת יוסף אומץ הג"ל). וכך כתב גם בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קנ"ח) דרך ממידת חסידות אין לקרוא מקרא בלילה.

ונפק"מ דמי שאינו יודע, או אינו יכול, לעסוק בתורה שבע"פ בלילה, ורק יכול ללמוד תורה שבכתב ע"פ כן, ולא יבטל מת"ת, וכ"כ בבן איש חי (פרשת פקודי ש"א אות י') בשם החד"א עיי"ש. אבל בלא"ה יש להקפיד בזה לכתחילה כמשי"כ.

לקרות בליל שבת וי"ט

והנה כ"ז אמור בשאר לילות השבוע, אבל בליל שבת, אפשר לקרות לכתחילה מקרא בלילה. (כ"כ ביוסף אומץ בשם כתבי הארי"ל, ובבא"ח פרשת פקודי הג"ל, ובשו"ת מהרש"ם שם, ובספר סידור ושרש העבודה שער השישי פ"ב עיי"ש). ויתירה מזו כתב בבב"י (סי' א', י"ג) בענין קריאת קרבנות בלילה, וז"ל: שעל דרך האמת אין לקרות מקרא בלילה קודם היום, וזולת באור השישי כמ"ש גורי הארי"ל, ע"כ. הרי דגם בליל שישי שרי לקרות מקרא. (וכ"ה בבן איש חי בפרשת פקודי לענין אמירת כ"ו פסוקים). וכן בליל יו"ט שרי, דיו"ט אקרי שבת. (שו"ת "רב פעלים" ח"ב או"ח סי' ב') וכך

רשימת השיעורים - שנה ראשונה:

הדלקת נרות חנוכה	שמיטת כספים	א	קיום הבטחות
בשליחות	גורל הגר"א	ב	תמימות בפירת העומר
חובבי הנכדים בכבוד פניהם	הצלת נפש בנפש	ג	קמץ שהגדיל
יששכר וזבולון	מעויות בתפילת ר"ה	ד	לא בשמים היא
קריאת שמות	בינונים תלויים ועומדים	ה	פדיון הבן בספיקות
השתנות הטבעים	קדושת שביעית בד' מינים	ו	זר בברכת כהנים
תפילין של ר"ת	הלכות מצוות בכבוד ס"ת	ז	רות המואביה ובדיני גרות
תורה עם דרך ארץ	דברים האסורים בשבת	ח	תקיעות בעת צרה
לא יסתור דברי אביו	משום השמעת קול	ט	ברכת שהחיינו בציצית
האזנת פתר	מעויות בתפילה ובבהמ"ז	י	שביית הארץ
הכותל המערבי	סנדק בשני אחים	יא	כהנים בקברי צדיקים
לא ילבש	קיום הסכמי בחירות	יב	התחלה בתפילה ובמצוות
חטא כדי שיוכה חברך	מצוה בו יותר מבשלוהו	יג	תפילת מוסף
ברכת החמה	או הידור מצוה	יד	נדרי צדקה במחשבה
יין שביעית לד' כוסות	ברוך שפטרנו	טו	יציאה מארץ ישראל
תנאי בקיום מצוות	מקדש מעט	טז	קידוש ה'
רפואה ועישון ביו"ט	פונדקאות	יז	מעשה שבת
	פדיון שבויים	יח	מאכלים עם מיני דגן

רשימת השיעורים - שנה שניה:

אוהב ושונא	ברכת הגומל - לעובדי דרכים	נא	מדבר שקר תרחק
נר איש וביתו	לא תתגודדו	נב	וחי בהם, קביעת רגע המוות
חנה ושבעת בניה	בל תשחית	נג	חמר מדינה לקידוש והבדלה
עשרה בטבת	מצות מעקה	נד	ההנהגה במחלוקת הלכה
קדיש	ברוב עם הדרת מלך	נה	וקבלה
רפואה מנולית בשבת	או זריזין מקדימין למצוות	נו	חזקת כהונה
מוזזה במקום שאין בו ד' אמות	י"ג מדות	נז	אנכי ה' אלקיך
לחם משנה	הפסק בדיבור בתקיעות ועוד	נח	גזירות פסולים
חיבור והפרדת אותיות	עינוי ביו"ב, ומצות אכילה	נח	פנים חדשות
עבד איניש דינא לנפשיה	בעיו"ב	נט	תכלת בציצית בזמן הזה
מכירת בתי כנסת	מצות חינוך	ס	תינוק שנשבה
נשים בפרשת זכור	הפטור מדבר ועושהו	סא	בגדרי בל תשקצו
על שם הפור	שיכור בהלכה	סב	צער בעלי חיים
צורות אדם ומשמיים במרום	מילה שלא בזמנה	סג	ירושיה בשררה וברבנות
אתר אינטרנט הפתוח בשבת	כופין על מדת סדום	סד	א"י - בירור גבול דרום
תאריכים ושמות לעזיים	קנין כסף - שטרות	סה	א"י
מסחר בחול המועד	סיטומתא	סו	אשו משום חציו
קו התאריך	מעשר כספים	סו	לא תחמוד

רשימת השיעורים - שנה שלישית:

יחוד	כניסת כהן לבתי חולים	קא	גניבת דעת
חלב נכרי - מצלמות וידאו בהלכה קיז	היוק ראייה	קב	ספיה לקמן
ד.נ.א. בהל' עגונות וממונות	סתם יינם	קג	אונאת דברים
עני המהפך בחררה	טבילת כלים	קד	קדושת הכהנים והללוים
שלשה ספרים נפתחים	פתיחת מסעדות ומכבסות	קה	תורה שבעל פה
כל נדרי	בתשעת הימים	קו	נרות שבת
קבא	נחמו נחמו עמי	קז	מנין עשרה לדברים שבקדושה
סוכה גזולה	עיקר וטפל בברכות	קח	נפילת אפים
שנים מקרא ואחד תרגום			

עו ל מו ת • לימוד בעיון

תכנית המיועדת למסירת שיעורים בקבוצות לימוד
מתוך דפי מקורות במגוון סוגיות הלכתיות ובירורי מנהגים
לסיוע בחקמת שיעורים חדשים ולקבלת דפי עזר להכנת השיעור
לתרומות ולהנחות, ניתן לפנות: 050-410-2399, info@olamot.net
פרטים נוספים באתר: www.olamot.net

מקומות בהם מתקיימים שיעורים:

אלעד • אפרת • בני ברק • בית גמליאל • גבעת שמואל • גדרה • דימונה • חיפה • טלו סיטון • יבנה • ירושלים • ישובי שער הנגב • כפר סבא • מודיעין • מעלה אדומים
מעלות • נתניה • פתח תקוה • עפולה • צפת • קרני שומרון • רחובות • רמלה • רעננה • שעלבים • תל אביב • בסיס צה"ל • תעשייה אורית • אוניברסיטאות
בדפוס • בלשמיור • חונג קונג • ונצואלה • מורנו • לונדון • לוס אנג'לס • לייקווד • מונטריאל • מיאמי • מכסיקו סיטי • ניו יורק • סאן פאולו • פריס • ציריך • שיקגו